

M

MÁLNAI BÉLA

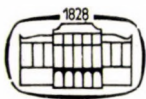
Írta: Mendöl Zsuzsa

Málnai Béla

Málnai Béla azok közé az építészek közé tartozik, akik a XX. század első évtizedeiben a szecesszió túllepve, a funkcionalizmus elveihez közeledve, egyszerűbb, tárgyilagosabb építészeti formákra törekedtek.

Munkássága Lechner Ödön és Lajta Béla útmutatásával és hatásával indul. A század elején Haász Gyulával együtt számos pesti bérházat és a Magyar–Cseh Iparbank (1912–13) épületét tervezi meg. 1908–1911 között szerkesztője a szép kiállítású A Ház című folyóiratnak. A két világháború közötti időszakból néhány színpadi díszletterve és a 30-as évek elején tervezett több villája és bérháza jelentős.

A tanulmány nem csupán pályarajz, de korszak is: a századfordulótól a második világháborúig terjedő időszak társadalmi-politikai viszonyainak és az építészeti fejlődésnek összefüggéseire is rávilágít.

MÁLNAI

ARCHITEKTÚRA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS ELMÉLETI BIZOTTSÁGÁNAK

ÉS A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK

KÖNYVSOROZATA

SZERKESZTI MAJOR MÁTÉ

MÁLNAI BÉLA

ÍRTA MENDÖL ZSUZSA

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1974

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Dr. Szucsán Miklós

Burkoló-terv: Lengyel Lajos

Műszaki szerkesztő: Gábor Péter

Terjedelem: 6 (A/5) ív + 3 ív melléklet

75361 Akadémiai Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Bernát György

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1974 — Mendöl Zsuzsa

Printed in Hungary

Napjaink művészettörténetének egyik aktuális feladata az immár történelmi távlatba került korszak, a századforduló eredményeinek felmérése és értékelése. Művészetünk jelentős fejezete ez a millennium és az első világháború közé eső, illetve a Tanácsköztársaságig terjedő időszak. A kapitalizmus már nálunk is imperialista szakaszába lépett, de a kort átszövő társadalmi-kulturális krízis mellett mégis ez a korszak volt az, amely mai művészetünk bölcsője.

Európa-szerte a századfordulón jelenik meg az a törekvés, mely a historizálást felszámolva valami újat, a korszerű követelményeknek megfelelő, általános érvényű stílust akar teremteni. E törekvés érthetően a régi támadásával, sőt teljes tagadásával kezdődik. Az 1890-es években jelentkező, országokként más-más néven ismert, de lényegében azonos átmeneti — nálunk szecesszióknak nevezett — mozgalom jelenti az első komoly támadást a történelmi stílusok ellen.¹ Mint átmeneti, stílussteremtő kísérletet, mozgalmat, a szecessziót — a XX. századra utaló megnyilvánulása mellett — számos jegye még az előző század művészetéhez köti. A formára koncentrálásával, az ornamentika túltengésével inkább valami lezárásának, mint kezdetének mutatkozik. A szecesszió rövid időszakra korlátozódó, internacionális stílustörekvésnek tekinthető — nemcsak bizonyos formai elemek külsődleges egyezése és hasonlósága folytán, hanem a közös szándék és magatartás, elvi állásfoglalás következtében is, amely a különböző nemzeteknél nagyjából egy időben jelentkező, központokra koncentrálódó mozgalom képviselőit rokonítja.

A művészetek közötti harmónia helyreállítását célzó stílussteremtő kezdeményezések nagyrészt az iparművészet területén játszódtak le. Az építészet erős kötöttsége a gazdasághoz, műszaki produktum jellege, funkciója a kísérletezést kevésbé engedte meg. A változás, az új az építészetben elsősorban a technikai fejlődésben fejeződött ki. „Az építészet formái mindig késnek a technikához viszonyítva, a formálásmód csak lassan idomul az építési anyagokban, szerkezetekben fellépő változásokhoz.”²

A téralakításban és elrendezésben a társadalmi igények viszont egyre inkább kikényszerítik a teljes funkció figyelembevételét. Az épület „belülről kifelé” történő fejlesztése a történelmi stílusok elveinek, arányainak elvetését s az egyre szabadabb homlokzatkialakítást teszi lehetővé — tág teret adva a művészi szabadságnak. Ez eredményezi a szecessziós épületeknek nemcsak ornamentikában sajátos megjelenését. A szecessziós

építészeti azonban többnyire érdektelenül megy el az új építőanyagok kívánta szerkezeti problémák mellett. A modern építészetnek ezt a problémáját már nem annyira egységes mozgalom, mint inkább egyes nagy építész-konstruktőrök révén és számos egyedi kísérletezés útján oldják meg. Maguk az építészek is érzik a feladatok tisztázásának szükségességét. Éppen elméleti munkásságuk mutatja meg sok esetben, hogy míg építőtevékenységüket a szecesszió s néha még egy történeti stílus iránti rokonszenv alakítja, elméletileg már ott a felismerés, ami a szecesszió túlmutat. Az amerikai Sullivan azt követeli, hogy a forma mindig kövesse a funkciót. A bécsi Otto Wagner ugyanekkor, 1895-ben írja: „Alkotásaink egyedüli kiindulópontja csak a modern élet lehet. . . Minden új stílus az előbbiből fokozatosan úgy keletkezett, hogy új szerkezetek, új anyagok, új emberi feladatok a meglévő formák változását követelték meg.”³

A technikai fejlődés eredményeinek nyomatékosabb szót-kérésével kell szorosabb összefüggésben látni azt a purista, legtisztábban az osztrák „Neue Sachlichkeit”-ben megfogalmazódó mozgalmat, ami a XX. század első évtizedében érlelődik ki. Ez az a mozgalom, amely a modern építészet felé a második, radikálisabb lépést megteszi: az ornamentika teljes tagadásával, a funkció főszerepével — ami csakhamar az építészetnek a modern szerkezetekkel való szerencsés összetalálkozását eredményezi.

Az anyag tulajdonságaiból és szerkezetbeli lehetőségeiből kiinduló építészek a formát a szerkezet tárgyias előadása útján alakítják ki. Azonban a korábban még elevenen élő, egyfajta monumentalitásigény hatására az építészeti formák kifejezőképességének fokozottabb kiaknázására is hajlanak, s bizonyos klasszicizáló formaelemek alkalmazásával is kísérleteznek.⁴

Elmondható azonban, hogy az első világháború idejére a modern építészet elemeit, elsődleges formai kifejezését már megtalálták. Ez nem egyetlen nemzet vagy nagy egyéniség érdeme volt. Inkább törvényszerű fejlődés eredménye, sajátossá színezett utakon — s a fejlődéssel lépést tartó európai országokban mindenütt létrejöttek bizonyítékai.

*

Mielőtt hazai építészeti fejlődésünk mikéntjét áttekintenénk, valamint azt, hogy az említett törekvések hogyan jelentkeztek építészetünkben, meg kell vizsgálnunk az építészeti feladatokat, lehetőségeket, az építészetünk alakulására ható társadalmi tényezőket.

Az építészeti tevékenység tekintetében is a fővárosé a vezető szerep. A nyugati nagyvárosok mintájára az ország központjához méltó kiépítésének kérdését ez a korszak vetette fel. Az 1870-es évektől az első világháborúig terjedő időszak alatt épült ki Budapest 80%-a. A legnagyobb és legjelentősebb építési feladatok e helyre koncentráálódtak. Itt folyt az építészképzés is. Mindez építészeti vonatkozásban is meghatározó szerepűvé tette a fővárost.

6

A modern fejlődés nagyvárosokat életre hívó tempója az építő és épített közötti viszonyt is átforgalmazza. Megváltozik az épített személye, a feladatállítás jellege. A megbízó többnyire nem egy személy már, hanem valamely kollektíva, városi intézmény, társadalmi szervezet. Ezáltal már nem egy egységes akaratot képvisel, hanem szándéka egy általá-

nosan körvonalazott építészeti akaratban fogalmazódik meg. Ez azonban korántsem jelent valami nagy szabadságot a tervezőnek. Fantáziáját a gazdasági és funkcionális megkötések szorítják korlátok és kényszer-megoldások közé.

Míg 1900-ig viszonylag több volt az állami megrendelés, a századforduló után ez egyre inkább visszaszorult a részvénytársaságok és egyéb tőkés csoportosulások javára. Viszonylag csak kisszámú építészgárdának jutott középület-tervezési megbízás. Ez csak ritkán vonatkozott ipari jellegű létesítményre — holott a modern építészet leginkább ilyen épületeknél juthatott először szóhoz. Inkább reprezentációs és polgári jellegű épületekre korlátozódott (városházák, takarékpénztárak, vigadók, színházak stb.).

A lakásépítésben, a jellegzetes nagyvárosi épülettípus: a bérház jelenti az építészeti feladatok zömét. A tőke érdekei a lakáskérdést nálunk is az anyagi nyereszkeség függvényévé teszik. Az építtetőnek egy sajátos típusa alakul ki: az építési vállalkozó, aki csak ideiglenes tulajdonosa egy-egy épületnek. Számára épp azért egyszerű árunál nem jelent többet az épület. Így a bérház építtetője, tervezője s lakói között teljesen esetleges, csak gazdasági jellegű kapcsolat válik lehetségessé, amely jellegtelen, eszmei tartalom nélküli tucat-termékké teszi az épületet.

A bérház-építkezések nagy száma, gyors üteme két tényező eredményeképp hagyta torz nyomát a városképen. Az egyik: nem volt egységes, általános, a kor igényeinek megfelelő szabályozási terv.⁵ A másik tényező ugyancsak a hivatalos intézkedés hibája. A Budapesti Építési Szabályrendelet — politikai-kulturális kapcsolatainknak megfelelően — a bécsit követte, némi módosítással. Ez pedig a kapitalizmus gazdasági érdekeinek hű tükrözője volt: a telkek maximális beépítését engedélyezve (szellőzetlen, rossz világítású helyiségek!). A fennálló rendelkezések tették lehetővé, hogy a bérházakat maguk a vállalkozó építész-építőmesterek tervezzék. Ez a város arculatán végzetes nyomot hagyott, és a stílusválsághoz jelentősen hozzájárult.

*

Az építészképzést a Műegyetemen a hivatalos felfogás determinálta. Ez pedig a fennálló rend hatalmát és ideológiáját, valamint az azt reprezentáló stílust, az eklektikát kívánta tartósítani. Az eklektika építészei közül különösen Hauszmann Alajos (1847—1926) hatása jelentős. Több évtizedes műegyetemi oktatótevékenysége az építészgenerációk egész sorára gyakorolt befolyást.

Hauszmann Berlinből hozta képzettségét; területi és politikai kapcsolataink is első sorban a német—osztrák építészet hatását és irányzatainak követését tették lehetővé. Emellett azonban Magyarországnak éppen e történeti és politikai helyzetében, a nemzeti függetlenség kérdésének állandó jelenléte következtében a közvélemény mind erősebben igényelte a nemzeti jelleget. Ez az érzület a XIX. század végén, a millenniumi ünnepekkel még inkább fokozódott; a nemzeti felbuzdulás, a megerősödött nemzeti öntudat a nemzeti stílus megteremtésének igényével lépett fel. Nemcsak az uralkodó eklektika támadása mutatkozott meg tehát ebben a célkitűzésben, hanem a szecesszió túlmutató konkrétabb irányvétel.

A bécsi szecesszióval nagyjából egy időben működő Lechner Ödön egyéni hangú művészete az első támadás nálunk az eklektika ellen. A szecesszió hozta Lechner műveibe a vonalvezetés teljes felszabadultságát és az épület megtervezésénél a funkció fokozottabb figyelembevételét is. Lechnernél az épület megjelenésére, egészére, szinte szobrászi kezelésre esik a hangsúly. A szecesszió ornamentikaszeretete talán túlzottan is megnyilvánul művein, olykor a szerkezet, az architektonikus tagolás rovására. Épületeinek kecsessége, súlytalansága, finom arányai inkább a történeti stílusok hasznosítását mutatják; s e tekintetben korának historizmusában gyökerezik még.

Lechner munkássága sajátos szintézis építészetünkben. Kísérlet arra, hogy különböző jellegű törekvésekből hozzon létre korszerű, új építészetet, stílust. Építészeti munkásságának elvei megtermékenyítően hatottak a további fejlődésre. 1902-re már készen állt három legnagyobb hatású műve (Iparművészeti Múzeum, Földtani Intézet, Postatakarékpénztár). A következő években gyakorlati munkássága mellett elsősorban pedagógiai tevékenysége, elméleti munkássága és etikai magatartása volt az, ami az ifjabb generációt az elindulásnál segítette. Lechner formanyelvének egyszerűsége követőinek — akik nem voltak éppen tehetség híján — kezén bizonyosodott be. Komor Marcell, Jakab Dezső, Bálint Zoltán, Jámbor Lajos és Baumgarten Sándor — a Lechner-követők — munkássága után az epigonok kezén váltódott végképp aprópénzre és torzult el Lechner stílusa.

Lechner célkitűzése — amely a modern művészet megteremtése érdekében a nemzeti hagyomány tanulmányozását tartja fontosnak — indítja útjára a magyaros formakeresők lelkes csoportját. 1900 után általánossá válik a népművészeti kincsek gyűjtése, a magyar folklór tanulmányozása. A zene már hasznosítani is tudja hasonló célú gyűjtéseit Bartók és Kodály műveiben. Az építészetben sem hiányoztak a népi-nemzeti hagyományokra fogékony tehetségek; ugyanezek a törekvések itt azonban nem vezettek pozitív eredményekre. A magyaros stíluskeresők: Wigand Ede, Kós Károly, Zrumeckzy Dezső, Tátray Lajos, Jánsszky Béla, Szívessy Tibor, Györgyi Dénes, Sváb Gyula, Kertész K. Róbert már nemcsak a népi ornamentikát és formakincset tanulmányozták. Figyelmük a népi építésmódokra, szerkezetekre is kiterjedt. Mégis: ezeknek a városi környezetbe való átplántálása, felnagyítása és új, más funkcióra alkalmazása ellentmondásokhoz vezetett.⁸

A magyaros formakeresők kissé eltávolodtak minden nemzetközi áramlattól; olykor szinte azok elleni védekezés volt munkásságuk. Teljesen mégsem vonhatták ki magukat minden nemzetközi hatás vagy példa alól. Az a tudományos módszer, amivel a stílus-teremtéshez hozzáfogtak — amely a történelemtudomány és a nyelvészet iránymutatásait követve: az ősi hagyomány keresését nem csupán a saját, de a rokon népek kultúrájának tanulmányozásával segítette — az építészetben is tért hódított. Így figyeltek fel a finn építészetre. Ebben a finn építészet akkori fellendülésének és kvalitásainak is jelentős szerepük volt. Az építészeti szaklapok finn építészettel foglalkozó cikkeinek hatása mellett Lajta Béla és Málnai Béla építészek esetében konkrétabb, személyes kapcsolatokról és tanulmányutakról is tudunk.

A Lechner-követőket és a magyaros stíluskeresőket számtalan elvi megnyilatkozás, a szemléletmód és az azonos példaválasztás formailag meglehetősen világos csoportokká fűzte. Az európai építészetre fogékonyabb építészeinket azonban már nem lehet csopor-

tosítani. Hogyan is találkozhattak volna a vélemények a kortárs európai építészetről, amely szintén még alakulóban volt?! Különböző volt az a mód és mérték is, ahogy építészeink kapcsolatba kerültek vele. Mit ismertek meg belőle, mennyit fogadtak el, milyen törekvéseket helyeselték? Az építészek szubjektuma nagy szerepet kapott. Különböző törekvések futottak egymás mellett. A keresés és kísérletezés adta a kor arculatát. Természetesen van néhány egyéni és következetesebb fejlődést mutató építész, aki csupán egy vagy két kiválasztott problémára koncentrál és keres megoldást — s a kor zűrzavarából közelít a korszerű törekvésekhez.

A századforduló alapkérdésével foglalkozik a magányosan dolgozó Medgyaszay István. A korszerűt a nemzetivel, a hagyománnyal akarja összeötvözni, amikor a vasbeton szerkezeti és formai lehetőségeit kutatva, egyúttal magyaros formateremtésre is törekszik. A vasbeton építkezés másik hazai úttörője, Árkay Aladár korai épületeinél szecesszió és némi népies-magyaros hangvétel érezhető.

A Lechner mellett induló, illetve hosszabb-rövidebb ideig vele együtt dolgozó építészek közül Lajta Béla, Vágó József és Málnai Béla mesterük elméleti hitvallásának, művészi etikájának hatása alatt, de egyéni úton járnak. Éppúgy, mint még néhány, egy-két művével figyelemre méltót, korszerűt alkotó építész e korban (Tóry Emil, Pogány Móric, Reichl Kálmán, Sebestyén Artúr, Jónás Zsigmond stb.). Ezek az egyéni utak, amelyek egyes fejlődési fázisai néha hasonlítanak egymásra, bukkan fel sok haladó, előre mutató vonás a tízes évektől az első világháborúig. Ezekre az építészekre illenek leginkább Bierbauer Virgil szavai, amelyeket a tízes évek mozgalmáról írt: „...a kor építészeti lehetőségeinek, az új anyagoknak és az új szerkezeteknek korszerű és őszinte alkalmazásával próbált művészi eredményekhez jutni.”⁷ Nincs szó szervezett mozgalomról, és nincs az említett építészek között oly sok közös vonás, ami csoporttá egyesíthette volna őket. Az első világháború előtti munkásságuk: a társadalmi igényeknek különböző egyéni utakon történő megközelítése, de ezeket az utakat egy egységes és általános stílus irányába mutató egészséges megnyilvánulás rokonítja.

Ebből az építészgárdából e tanulmány Málnai Béla műveire összpontosít; illetve azt igyekszik kimutatni, hogy építészetünk forradalmi korszakának e sajátos egyénisége mennyit tudott megragadni és kifejezni a korszak problémáiból.

1878. december 14-én született Budapesten. 1901-ben szerzett mérnöki oklevelet a budapesti Műegyetemen. Hauszmann eklektikáján iskolázott építész volt ő is, aki az egyetemi évek befejeztével a XX. század egyre sürgetőbb problémáival találta magát szemben. Az építészképzés igazi befejezését ekkor a külföldi tanulmányutak jelentették. Az építész gyakorló tevékenységének megkezdésében e tájékozódásnak fontos szerepe volt.

Tanulmányainak elmélyítésére Málnai is beutazza Olasz-, Francia- és Németországot; jár Angliában és Belgiumban is.⁸ E tájékozódó és tapasztalatszerző út után érkezik haza, hogy munkába kezdjen. A századforduló ellentétekkel terhes korszakában indul tehát pályája; olyankor, amikor a stílusfordulat nemzetközi jelenség.

Málnai jó érzékkel látta meg Lechner elveinek és szándékainak helyességét, valamint építészetének az európai áramlattal, a szecesszióval való együttfutását. Lechner mellett kezdi gyakorlatát, ahol a Vágó fivérek és Pallós Artúr dolgoznak ez időben. Itt a Postatakarékpénztár alaprajzain és Lechner Irányi utcai épületének tervein végez kisebb munkákat.⁹ Mesterének inkább elvi célkitűzései és magatartása hatnak rá, s ez megóvjá attól, hogy formai követőjévé, másolójává váljék. Kétségtelen azonban, hogy Lechner hatására alakul ki Málnaiban az esztétikai igényesség az épület külső megjelenése iránt, valamint az időtálló nemes anyagok, burkolatok kedvelése. Pontos adatunk nincs arra vonatkozóan, hogy mennyi időt töltött Málnai Lechner Ödön mellett. Mindenesetre: az irodától történő megválása után is mesterének egyik legodaadóbb híve marad, s emberi kapcsolatuk az évek folyamán egyre bensőségesebbé válik.

1903-tól több, főleg vidéki építészeti pályázat díjazott, illetve megvett tervei között találkozunk nevével. A kezdő éveket a más és más építésekkel társulásban a tervpályázatokon való gyakori részvétele jellemzi (tervezőtársai: Himler Dezső, Román Miklós, Scheiber Miklós). Ezek az eklektikától elszakadó tervek a szecesszió felé való közeledést mutatják.

További fejlődése szempontjából döntő jelentőségű az, hogy az itthoni építészeti életben történő alaposabb tájékozódás után a Lechner mellett feltűnő, Málnainál csak három évvel idősebb, de egyéni formanyelvét hamar kialakító, széles látókörű Lajta Béla irodájába lép be.¹⁰ A német Messelnél iskolázott Lajta elhozta mesterének a szecesszió túlmutató formavilágát; egyben elsőként tett lépéseket nálunk az Európa-szerte jelentkező

új tárgyiasság és funkcionalizmus irányába. A kor igényelte monumentalitást Lajta új formai eszközökkel tudta kifejezni. A Lajta körében eltöltött idő tanulságainak leszűrődése ugyancsak megtalálható Málnai tevékenységében.

Ez a hatás teszi lehetővé számára, hogy néhány évvel később, egykori mesterével lépést tartva, vele egy időben alkossa meg a korszak magyar építészetének néhány figyelemre méltó művét. Ebbeli törekvésében segítőtársra lelt Haász Gyula építészen, akivel feltehetően 1907-ben társult. Közös építészirodájuk az első világháború kitöréséig állt fenn. A társulás mikéntjéről és a tervezőmunkának a két társ közötti megosztásáról ma már nehezen alkothatunk képet. A közös tervezésnél mindig problematikus a tervezőtársak részességének megállapítása. A Magyarországon e korszakra különösen jellemző építész-társulások általában nem a feladatok bonyolultsága miatt, hanem többnyire anyagi meggondolásokból jöttek létre. Ilyen tartós együttműködésnél, ami egyúttal egy erőteljes haladó irányú vonalat mutat, hiba lenne egy mondattal napirendre térni a tervezőtárs szerepe felett. Ki volt ez az építész? Volt szerepe a tervezőmunkában?

Zakariás G. Sándor Haász Gyulának tulajdonítja a tervezőmunka „oroszlánrészét”.¹¹ Más adataink szerint (az építész özvegye és a Málnai mellett évekig dolgozó rajzoló-munkatárs, Tólos Gyula közlése szerint) Haász Gyula szerepe inkább a gazdasági ügyekre korlátozódott; illetve: anyagi eszközeivel lehetővé tette, hogy önálló irodát nyithassanak. Építészettörténetileg fontosabb az a tény, hogy közös alkotói periódusuk eredményei a korszak pozitívumait jelentik. Ez csakis elvi összetalálkozás útján jöhetett létre. Mindkettőjük pályáján e szakasz — minden előző és későbbi munkásságuk ellenére — pozitív jelentőségű.

Haász Gyula¹² csupán egy évvel volt idősebb Málnainál; 1877-ben született. A budapesti Műegyetemen Hauszmann, Steindl Imre és Cziegler Győző tanítványa volt. 1900-ban Francia-, Dél-Német- és Olaszországban tett tanulmányutat. Málnaival egy időben, 1901-ben kapta meg diplomáját. 1904-ben Bécsben tartózkodott; közben Észak-Németországban is megfordult. Külföldi mestereiről nem tudunk közelebbit. Azonban feltehetően nem kerülték el figyelmét Otto Wagner, Josef Maria Olbrich és Adolf Loos művei. 1904-ben visszatér Budapestre; majd 1906–1907 táján Olaszországban jár tanulmányúton. Ezután Málnaival kezd közös munkába. Társulásuk előzményeit nem sikerült felderíteni. Ismerhették egymást már egyetemi éveikből, s Málnai műveiben és egyéniségében a külföldről hazatért Haász Gyula megláthatott valami közös vonást. Esetleg csupán egy fejlődésre képes, az újtól nem elzárkózó, fantáziával rendelkező építészt látott benne, akivel — a jól szituált Haász — bátran mert irodát nyitni.

Első közös terveik — amelyekkel különféle pályázatokon legtöbbször a helyezettek és díjazottak közé kerültek — szecessziós ihletésű és egyéni formakísérleteket mutatnak. A társulásuk utáni években Málnai Béla már külön is hallat magáról. 1908-ban a Magyar Mérnök és Építész Egylet Nagypályázatán *kastélytervével* nyer ezüstérmet. 1909-ben pedig egy *könyvtárépület tervével* elnyeri a Magyar Mérnök és Építész Egylet Nagypályázatának aranyérmét és az 1200 aranykoronás utazási ösztöndíjat.

Málnai legegységesebben szecessziós épületterve ez az utóbbi. Figyelemre méltó azonban, hogy nem annyira a mértékletesen alkalmazott díszítőelemekkel éri el ezt a

hatást, hanem épületének tömegelrendezésével és kontúrhatásával. Hatalmas térre tervezi az épületet, amely lépcsőzetes tömegelrendezésével, súlyos piramissal lezárt középizalíttal szívó hatású centruma a térnek. A hasáb alakú tömbök élei mentén alkalmaz ornamentikát, valamint a bejárat feletti falsáv egyhangúságát szünteti meg a keskeny ornamentikával szegélyezett táblákkal. A könyvtárepület tömegei egy háromszögbe illeszthetők, ami a középtengelyhez igazodást, zártságot sugall. A több kisebb tömre tagoltság szecessziós megnyilvánulás, de még erős szimmetria uralkodik az épületen. A középső tömb piramisszerű lezárásától eltekintve: meglepően modern hatású a terv. Ez a lefedési megoldás annak a monumentalitási igénynek tett engedmény, ami az osztrák Olbrichnál is kimutatható.¹³ A terv már elárulja Málnai tájékozottságát és azt a törekvését, hogy az európai stílusáramlathoz kapcsolódjék. Mutatja egyúttal azt a felismerést, hogy saját stílusának megteremtése sem lehetséges az európai korabeli formanyelv figyelembevétele nélkül, a kor általános légkörétől elzárva.

1909-től 1914-ig fokozatos egyszerűsödési folyamat követhető nyomon Málnai építészetiében. Azonban az ornamentikáról, épületeinek díszítéséről a legnehezebb lemondania. Mind gyakrabban alkalmaz viszont nemes burkolóanyagot, s ez épületeinek tartós és igényesebb megjelenést kölcsönöz. Ez a periódus Málnai munkásságának legtevékenyebb és legtöbb értéket felmutató szakasza.

Egyidejűleg, 1908-tól 1911-ig szerkesztője A Ház című művészeti lapnak is. A XX. század építészének Európa-szerte jellemzője az a harcok kiállás, ahogy elveiket hangoztatják, a meggyőzési szándék, amivel az új eszméknek követőket, híveket akarnak nyerni. A stílusteremtéshez nem elég az építész és egy szűk művészkollektíva együttműködése; a közönség ízlése és elfogadó ereje is jelentős tényező. A közízlés alakítása, nevelése és a közönséggel való kapcsolat éppen a különböző irányzatok, nézetek összecsapásakor lett különösen fontos. Ezekben a küzdelmekben a folyóiratoknak nagy szerep jutott. Számos építészünk egyúttal lapszerkesztő is volt, s jelentős szakirodalmi munkásságot is folytatott. Azonban anyagi okok is közrejátszottak a lapszerkesztés elvállalásánál, mert az egyes nézetek képviselői nem mindig juthattak elég megbízáshoz.

Ebbe a munkába kapcsolódik bele Málnai is szép kiállítású folyóiratával.¹⁴ A lap esztétikus külsejével, anyagának összeválogatásával egyrészt az ízlésnevelésben kíván részt venni, másrészt szükségét érzi annak, hogy elméleti vonalát, amelyen haladni akar, tisztázza, valamint lapjával a Lechnert védők táborát erősítse. Folyóiratának közvetlen munkatársai Székely Dezső és Kozma Lajos voltak. A lapban megjelenő cikkek, tanulmányok, ismertetések írói között gyakran találkozunk Gerő Ödön, Gulácsy Lajos, Vágó József és Lázár Béla nevével. Az építészeti új anyagai és a hozzájuk kapcsolódó stílusformák gondolatok is foglalkoztatják Málnait ez időben.¹⁵ A lapszerkesztés műveltséget, biztos ízlést kívánt, egyúttal a külföldi építészeti és művészeti eseményeinek figyelemmel tartását, ami a franciául, németül, angolul tudó Málnainak nem jelentett komoly nehézséget.

A nemzetközi fórumokon egyre több szó esik ekkor a családház-, bérház- és lakótelep-építésről. A szociális kérdések egyre erőteljesebben kérnek szót az új építészeten. A kis-pénzű középosztály megfelelő lakásának biztosítását tűzi ki feladatául Málnai, s ennek

legjobb megvalósítását a családházakban látja. „Mindmáig nincs igaz, modern, családi lakóház-telepünk” — írja.¹⁶ Nálunk e háztípusnak meglehetősen nagy hagyománya van, s a kispolgári tulajdonszeretetnek és elkülönülésnek — ami a kor légkörében erősen élt — ez a típus nagyszerűen megfelelt. Nem minden országban jelentkezik ekkor a kertes családházak építésének az igénye. Angliában, ahol nagy hagyománya is volt, sokkal szervezettebben, egységes tervek alapján lakótelepek építése folyik már ekkor, bizonyos tipizálási tervekkel és nagyobb komforttal. Málnai — főleg angol ösztönzésre — elméletileg kezd foglalkozni a kislakásos lakótelepek problémájával. Költségvetési, tipizálási tervek mellett a közös konyha, különféle közösségi helyiségek, előcsarnokok tervezésével modern, szociális gondolatot fogalmaz meg. A telep egységes összképére és harmóniájára is gondol. Az építető személyében is változást követel: ne az egyes emberek építtessenek, mert akkor sokféle építészandék tükrözője lesz a lakótelep, hanem az egyes vállalatok, gyárak építtessék meg az egész telepet. Ezekhez a törekvéseihez leginkább az angol Baillie Scott építészetében talált mintaképet és elméleti támaszt.¹⁷ Az egészséges lakás, a lakótelepek problematikájához pályája második felében ismét visszatér egy időre.

A Ház hasábjait figyelemmel kísérve: tanúi lehetünk egy újabb orientációnak építészetünkben. Gerő Ödön *Az osztályépítészet* című cikkében, a hazai építészet helyzetét elemezve, a finn építészeti példa követéséről is ír.¹⁸ Ahogy a magyaros, külön stílusra törekvők a finn építészetre figyelmesek lettek, nem mindenben volt helyes, mert túlzottan érvényesítették a fajiság- és rokonságeszmét. Alapjában véve azonban, ahogy a Bevezetésben is utaltunk rá, a finn építészet haladó jellege miatt jó példakép-választás volt. A Saarinentől jövő impulzusok — különösen 1912. évi személyes találkozásuk után — újabb, fontos tényezőt jelentettek Málnai saját építészeti hangjának megtalálásában.

A képzőművészeti kultúra terjesztésében és alakításában nemcsak folyóirata által működött közre Málnai Béla. Mint a KÉVE (Képzőművészek és Iparművészek Egylete) tagja, ennek kiállításait is rendezi. 1909-től már e művészegyesület vezetőségében működik. A *KÉVE 1910-es bécsi kiállításának intérieurjei* az ő finom, mértéktartó ízléséről tanúskodnak. Terveivel is részt vesz a KÉVE kiállításain (1910, 1913).

Az említett Nagypályázat aranyérme Málnainak — az anyagi, erkölcsi elismerés mellett — az építési megbízások sorát is hozta. (Ennek tulajdonítható, hogy az elkövetkező években ritkábban találkozunk nevével a tervpályázatokon.) A megbízások túlnyomóan bérházak tervezésére szólnak.

A bérház-, a lakóház-építés az építésznek általában igénytelenebb, de legnagyobb kiterjedésű feladatköre. A bérháznak, a nagyvárosok e sajátos, nagyrészt arculat nélküli épülettípusának lényegében semmilyen egészséges hagyománya nincs. E feladat másodrendűként kezelése és a sok avatatlan működése hamarosan meglátszott a városképen is.

Már 1907-ben, a Magyar Építőművészet című lap hasábjain elhangzanak vélemények az építész felkészültségének szükségességéről: „Ha tudományos készültséget nem kívánunk, akkor a legkiválóbb művészt is fegyvertelenül hagyjuk a modern szerkezetekkel és anyagokkal szemben. A vassal és vasbetonnal alapos tanulmány nélkül a legnagyobb művész sem fog boldogulni... Az építész szabad művész lehetett egészen a jelenkorig, de már napjainkban bizonyos fokig tudósnek is kell lennie.”¹⁹

A német bérház-építési tevékenység hibái hívták életre 1909-ben Albert Gessnernek a bérházzal foglalkozó könyvét.²⁰ Célját a szerző a következőkben jelölte meg: „Minden erőnek együtt kell működnie abban, hogy itt valami a mi kultúránk számára értékes jöjjön létre.” Részletesen elemzi a bérház építését és kialakítását befolyásoló összes tényezőt. A bérház-tulajdonos — aki gyakran az építési vállalkozó is — érdeke: „Mivel a bérház elsősorban áru, legyen ilyen jellegű is. Ezért nem sok pénzt fektet be, azt is olyan külsőségekre fordítja, amelyek a bérlőket odacsábítják, inkább mint olyan dolgokra, amelyek az elkövetkező időkre hasznosak.” Meglepően tisztán látja az építési vállalkozók, a bankok, a kölcsönök szerepét, a lakók, az építész stb. érdekeit, s azokat az akadályokat, amelyeket a városi hatóságok beépítési szabályrendeletei jelentenek a bérház-építésnél. Könyvében a bérházak szerinte sikerültebb, illetve biztató kezdeményezésnek számító példáit is összegyűjti, hogy mintául szolgáljanak a továbbiakban. Ezek a képek lehetőséget adnak a hasonló megkötések és feltételek között keletkezett bérházaknak a hazaiakkal történő összevetésére.

Az Építési Szabályrendelet Tervezettel kapcsolatban nálunk Spiegel Frigyes mutat rá 1910-ben a főváros további fejlődése szempontjából nélkülözhetetlen intézkedés szükségességére: „Mielőtt az új szabályzatot életbe léptetnék, készítsenek egy elfogadható alapelveken nyugvó, nyilvános pályázat útján beszerezhető általános beépítési tervet.”²¹

Mindezek csak kiragadott példák, amelyek az e területen tapasztalt akadályokkal és hibákkal foglalkoznak — s egyúttal a feladat bonyolultságára utalnak. Ezek ismeretében az e területen működő építész eredményei értékesebbeknek látszanak.

A székesfőváros *Hungária körúti kislakás-építkezésénél* 1909-ben kap kiviteli megbízást a Haász és Málnai cég is. A környező parcellákra a Vágó testvérek, Ybl Lajos, Takács Béla, Révész és Kollár kapnak hasonló feladatot. Az anyagi megkötések, az épületek olcsóságának követelménye az egyszerű homlokzat kialakítást igényelte. A vakolt homlokzatú, téglalábazatos épületcsoport 1910-re készülhetett el (mindenesetre a Nádor utcai banképület keletkezéséhez közeli időben; esetleg annak némely tekintetben elődjéül is szolgált). A toronyszerű, erősen kiugró ereszpárkánnyal lezárt sarokmegoldások, a tömbyszerűség hangsúlyozása, csak az ablaknyílások méretkülönbségéből adódó ritmus a sima, dísztelen homlokzaton — Málnai formanyelvének egyszerűsödését jelzik. A harmadik emelet feletti felmagasításon — a párkányzat alatt — kis íves nyílások kettős sora húzódik. A manzárdszerű megtört tetősfokokból kiemelkedő, az udvar felé néző, külön nyereg-tetővel fedett rész — negyedik emelet — nem szerencsés, toldalékszerű benyomást ad. Az udvari homlokzat függőfolyosós, széles ablakokkal. Az épülettömb elrendezése olyan, hogy nem zárja szorosan körül az udvart. Alaprajza gazdaságos, jól átgondolt.

A következő években — építőtevékenysége mellett — Málnai társadalmi szereplése is gyakoribb. 1910-ben tagja lett a Magyar Iparművészeti Társulatnak.

A technikai létesítmények, mint például egy gyárépület, kedvező lehetőséget adnak az új építészet elveinek alkalmazására. Itt a funkció erőteljes kifejezése a feladat tökéletes megoldását jelenti, hisz ezáltal az épülettípus tartalmát esztétikailag is érzékelteti. 1910-ben Málnainak is jut ilyen, bár kisebb igényű feladat. A *Vörösmarty utcában*, lakóházak között építi fel *Vasadi Gyula és Társa papírnemű-gyárát*. Tervei megsemmisültek; homlokzatát

1911-ből származó fénykép alapján ismertethetjük. Nagy ablakok között három szintet átfogó, vöröstégla burkolatú pillérek adják a homlokzat vertikálisait. Nyíláselrendezésének szimmetriájával, nyugalomával az épület gyárjellegét minden hangoskodó monumentalitás nélkül fejezi ki.

Bérházain eme épülettípus sajátos formanyelvének megteremtésére törekszik. Ez — mint minden kísérletezés — nem mentes olykor formai furcsaságoktól. Épületei zárt utcasorba illeszkednek. Középrészüket olykor a beépítési vonaltól visszaugratva, kis előudvart, cour d'honneur-t alakít ki. Sokszor a földszinten ennek területét is beépíti üzletekkel; így az utca üzletsorának vonalát nem töri meg (pl. a Bartók Béla úton és a Kazár utcában épült házaknál).

Gyakori motívuma a több emeletet átfogó, különböző formai kialakítású, néha fémből és üvegből szerkesztett zárterkély; mint a homlokzat plasztikus megmozgatása és tagolása — nem Málnai újítása. Általánosan alkalmazott külföldön éppúgy, mint nálunk. Amikor a fém-üveg zárterkélyhez Málnai vöröstégla burkolatú, zárt, sima falfelületei járulnak, meglehetősen szokatlan és rideg hatás jön létre.

Az *Eötvös utcai bérháznál* a tömegelrendezés aszimmetriája, az üvegerkélyek közötti keskeny ablakok, a nyeregretető timpanonszerű oromfalának éles kontúrja fokozza az épület idegenségét és szigorúságát, amit a visszaugratott rész intimebb, nagy francia ablakainak derűsebb hangulata sem tud feloldani. (E megoldása az északi országok „Rohbau” építészetével rokonítható.) A sarkokon felfutó zárterkély a Nádor utcai bank-épület előzményévé teszi e művét is.

Nagy ablakainak éles falbametsződéssel, egyszerű homlokzatával, jobb arányaival e típusban megnyerőbb, bár kisebb igényű a *Kazár utcai bérház* (1911). A harmadik emeleti íves nyílások előtt a könnyed kis kilépő-erkélyek némi váratlan romantikus ízt adnak a homlokzatnak. Mindenesetre a Kazár és az Eötvös utcai bérházak már kétségtelen megnyilvánulásai az egyszerűsödés szándékának.

Az ornamentikáról, a plasztikus díszítésről azonban nem könnyű a lemondás. Modern hangvétellű, nagy ablakos homlokzataira — egyes művein — a bérház-jelleggel semmilyen összefüggésbe nem hozható klasszicizáló elemet, frízt applikál, mint a Visegrádi utcai (1910) vagy Tátra utcai épületein (1911), s timpanonra emlékeztető, az épület teljes szélességében széthúzott manzárd-műtermes oromfallal zárja le a homlokzatot. Ezeknek az ornamentális elemeknek a szerepeltetése nem lehetett minden esetben csak az építető kíváncsága; ezek ismét egyfajta kísérletezés tanúbizonyságai.

A *Tátra u. 4. sz. épületben* Málnai saját, műtermes bérházát építik meg. Az építész saját háza mindig kissé az építész reklámja is. Széles homlokzatával, hangsúlyos dóroszlopos bejáratával, timpanonos sarokmegoldásaival emlékműszerű méltóságot, vagyoni biztonságot, megbízhatóságot képvisel. Mint a Haász és Málnai cég irodája: bizonyos mértékben középület jellegű is. — Az épületre vonatkozó első elgondolást rögzítő homlokzatterv, igénytelenebb kapukialakítása mellett, a homlokzatot tagoló pilaszterekkel és ornamentikájával: jellegtelenebb.

Málnai a történeti hagyományokat egyéni és a szükséglet megkívánta átfogalmazásban próbálja hasznosítani. Olykor egyéni ornamentikát is tervez, máskor valami felesleges

monumentalitásba hajlik. Ilyen disszonáns hangok motiválják Málnai puritánságát s a modern építészeti formanyelv megtalálásához vezető útját. Bérházait ma, funkciójuk szempontjából, tehát alaprajzukban megvizsgálva: egyfajta pazarlással találkozunk. Az átlagosan 5 × 6 méteres, néha 6 × 8 méteres, teremmagyságú szobákból álló, 2,90—3,80 méter magasságú, sokhelyiséges lakások méreteit azonban egyrészt az építető, másrészt a beépítendő terület és az Építési Szabályzat határozta meg. A polgári életforma követelte, de a XX. század egészségesebb elvei számára elavult, nyereszkes elveken alapuló (maximális telekkihasználás, minél több bérbe adható helyiség), szellőtelen, világítatlan hall-helyiségek gyakran szerepelnek lakásainál. — Ennek a hallnak semmi köze Baillie Scott amolyan nappali-funkciójú hall-helyiségéhez. A városi polgári lakásokhoz magától értetődően hozzá tartozott ez a többnyire kihasználatlan térfelesleg. Csak a két világháború közötti időszakban veszik fel a küzdelmet — természetesen először elvi síkon — ez ésszerűtlen, egészségtelen lakásbeosztás és a szűk világítódudvarok ellen.

Málnaira jellemző a kapubejárók igényes kialakítása. A bejárat gyakran vesztibüllé öblösödik, amit egyszerű színes műkövel burkol (Eötvös u.), vagy a falakat falsávokkal, ornamentikával, színes kerámialapokkal teszi díszesebbé (Visegrádi u., Hársfa u.). Esetleg csak a tér kibővítésével, levegőssé tételével ad térélményt, mielőtt a lépcsőkön megindulnánk tovább (Nádor u., és a későbbi bérházak).

A Ház című folyóiratát Málnai 1911-ben megszüntette. Erre az időre esett második külföldi útja is, amelynek Berlin, Párizs és London voltak a főbb állomásai.²² Az utazás Baillie Scott, majd Eliel Saarinen személyes ismeretségét hozta meg számára. Saarinnel még hazatérése után is kapcsolatban állt egy ideig. Új benyomásokkal, megerősödött elvekkel tért haza. Érthető, hogy munkásságában a következő évek jelentették a csúcst.

Legismertebb és legtöbbit reprodukált művének, a *Magyar—Cseh Iparbank négyemeletes székházának terve* is ekkor készült. Jelenlegi szakirodalmunkban Málnai Béla neve kizárólag csak ezt az épületet idézi fel. A mű elemzését, részletesebb vizsgálatát megnehezíti az a körülmény, hogy az épület eredeti tervei — sok más tervvel együtt — a második világháború idején megsemmisültek. Keletkezésének és a kivitelre került tervben építésünk részességének megvizsgálása nem egyértelműen Málnai érdemévé tesz e modern épületet.

A Magyar Építőművészet 1911-es, utolsó száma ismerteti a Budapesti Bank Részvénytársaság Nádor utcában építendő banképületére meghirdetett pályázat eredményét és a terveket. A bíráló bizottság tagjai között Alpár Ignác mellett Lajta Béla is ott volt. A díjnyertes Haász és Málnai-féle terv igen óvatos; mintha számításba vette volna Alpár ízlését is. A terv, amelyet Alpár és Lajta is viszonylag a legjobbnak tartott, távol áll a második, kivitelezésre került tervtől — éppúgy, mint a többi pályázat alapján véve eklektikus homlokzataitól. Az alaprajz szempontjából is volt kifogása a zsűrinek. Így a következő határozattal zárult az első tervpályázat: „A zsűri... felhívja a két legjobb tervezőt, név szerint Haász és Málnai és Heidelberg Sándor műépítészeket, hogy nyilatkozzanak aziránt: vajon a zsűri szakértő tagjai által megadott új instrukciók szerint hajlandók volnának-e közösen egy új tervet kidolgozni. Ha nevezett műépítészek közös terv elkészítésére vállalkoznak, úgy a zsűri a szakértők által megadott utasításoknak megfelelően elkészült ezen közös tervet fogadja el kivitelre. Ha ellenben nevezett műépítész urak a közös terv

elkészítésére nem vállalkoznának, ez esetben a zsüri a négy viszonylag legjobb pályázó között: tehát Haász és Málnai, Heidelberg Sándor, Pogány és Tőry, és a Jónás testvérek között egy szűkebb pályázatot hirdet; és az így elkészítendő új tervek fölött egy később kitűzendő határidőben dönt.”

A Vállalkozók Lapjának építési engedély híreiből következtethetünk arra, hogy Haász és Málnai elfogadhatták a második helyezett Heidelberggel való együttműködést és a zsüri instrukcióit. Azt, hogy ezek az instrukciók mennyiben terjedtek ki a homlokzati megjelenésre, nem tudjuk. Feltételezésünk szerint inkább az alaprajzra vonatkozhattak; de a jó alaprajz már eleve kihat a homlokzat alakítására is. Lajta ismerte Málnai képességeit, korábbi munkáit; s miután az első tervvel, a konzervatívabb zsüriben Alpár elfogadó szavazatát megnyerve, sikerült a megbízatást Haász és Málnainak juttatni, Lajta valószínűleg ösztönözte Málnait egyszerűbb és modernebb homlokzatterv készítésére. Közreműködhetett Lajta abban, hogy olyan instrukciókat adjanak, amelyek lehetőséget nyújtottak erre. Mindenesetre problematikus a tervezőtársak szerepe. A kivitelre került terv megalkotásában Haászé és Málnaié lehetett a főszerep, különösen a homlokzat és a bankintérieur képzésében (mely a megelőző épületeik által képviselt folyamat szükség-szerűen következő fázisát megtestesíteni látszik). Az épület hazai és külföldi kiállításokon és publikációkban Haász és Málnai, olykor csak Málnai néven szerepelt. Ha a tervezőtársak nem tiltakoztak a mellőzésért, valószínűleg ők is elismerték ezzel Málnai fő részeségét a tervben. Málnai mellett szól az a tény is, hogy az ő tehetségéről, illetve annak elismeréséről a Magyar Mérnök és Építész Egylet említett Nagypályázatára készített tervei némi képet adnak; míg Haász Gyula első világháború előtti alkotói periódusából egyéni művet nem ismerünk.

A két utcára néző négyemeletes épület hangsúlyos sarokkialakítást nyert a negyedik emelet feletti toronyszerű felfalazással — amit előreugró ereszpárkány zár le —, valamint a toronyhasáb élén a négy emeletet átfogó, sokszögű fém-üveg erkéllyel. A nemesen egyszerű, kőburkolatú homlokzat — a Nádor utcában öt, a Mérleg utcában négy tengellyel — világos funkcionális tagolású. Nagy, keskeny keretezésű ablakainak tiszta falba-metsződése, egyszerűsége Adolf Loos épületeinek tisztaságát, puritánságát idézi. Az íves kapuzatok feletti, félemeleti kis erkélyek Málnai kedvelt motívumai. A földszinten és a félemeleten elhelyezkedő hivatali helyiségek nagy ablakai díszes, mahagóni fából készített kerettel vannak együvé vonva, amelyet Málnai munkatársa, Tólos Gyula tervezett, a bank földszinti intérierjével együtt. Az emeleteken három- és négyszobás lakások vannak. A zárt saroktömb a könnyed fém-üveg szerkezetű erkéllyel és a felnyitottabb, finom arányú oldalhomlokzatokkal kellemesen kontrasztál.

Arányaival, mértéktartásával, tisztaságával korának legjobb homlokzattmegoldású épületei közé sorolható. Monumentalitása bizonyos vonzó jelleggel párosul. Az épület a Málnai e korszakát motiváló törekvések csomópontjának tekinthető; az egyszerű, nagyvonalú homlokzatkezelésnek és a néha még historizáló ízű, a kor dekoratív igényéhez igazodásnak összetalálkozásával. A belső nehéz, de egyéni motívumú stukkóiban és súlyos, nyomasztóan előkelő fafaragásaiban ugyanez az ízlés munkál. Az értékes anyaggal, a gondos megmunkálással Málnai az épület előkelőségét és az építetők anyagi erejét is

igyekszik érzékeltetni. Ornamentikája azonban más nyelvet beszél, mint épülete, bármilyen artisztikusan is sikerült beillesztése a külsőn.

A Nádor utcai banképülettel az első világháború előtti építészet kiváló és jellegzetes példája jött létre. Az épület, puritánságán túl, a sarokmegoldásával, a zárt sarokerkéllyel némi expresszív vonást is kapott, ami még európai viszonylatban is korai hangütésnek számít ekkor az építészet területén. Formailag Málnai oeuvre-jébe tartozik, bár radikalizmusának e fokát némi ösztönzéssel érte el, és a terv megvalósulásának lehetőségét megteremtő Lajta szerepét s a munkatársaknak — főként az alaprajzra korlátozódható — tevékenységét is feltételezzük.

Málnainak és Haásznak ez volt az első és utolsó jelentékeny középülettervezési megbízása. Az első világháború előtti periódusból még két bérházukat érdemes említeni. Ezek építészeti fejlődésük pozitív példái, s munkásságuk értékeit jelentik.

A *Mester u. 18. sz.*, nyerstégla burkolatú *bérház* (1912) egyszerű homlokzatán a második és a harmadik emelet nyílásait mélyített, ívvel záródó falmezők fogják össze, előttük félkörös kilépő erkélyekkel. A magas tetővel, annak vonalvezetésével az épület német példákhoz áll a legközelebb.

A sima kőlap burkolatú *Irányi utcai bérháznál* (1912) a homlokzat erőteljesebben tagolt. A földszint üzleteinek vas portálszerkezete felett reklámsáv van. Ezután irodahelyiségek viszonylag keskeny ablaksora következik. Az épület többi emeletét lakások foglalják el. Visszaugró teraszon „alárendelt” emelet zárja le az épületet. A keskeny utcáról inkább csak az egyszerű erkélyrácszat érvényesül, ami fellazított kontúrt ad és sík lefedés hatását kelti. (Az alárendelt felső emeletet Lajta is alkalmazta az épülettömeg tagolására, változatosabbá tételére. — Egyúttal ez a megoldás az Építési Szabályzat bizonyos kijátszását jelentette: a kötelező párkánymagasságon túl az épület egy emelettel történő bővíthetőségét.)

A következő évben, 1913-ban a *Magyar Kereskedelmi Csarnok pályázatára* készített, a sarkok hangsúlyozásában a Nádor utcai banképülethez közelálló tervüket is díjazták.²³ A terméskő burkolatú alsó két szintet a földszinten íves árkádok tagolják. Az emeletek ablakai mélyített falmezőkben vannak; a homlokzatot az így előállt raszter tagolja. (A sarkok kiemelése és hangsúlya majd csak a holland expresszionizmusnak lesz kedvelt építészeti megoldása.)

A *Fiumei Állami Főgimnázium terve* az utolsó közös munkája Málnainak és Haásznak. Alaprajzát és a játszóudvarok nagyságát tekintve nem teljesen megfelelő épületterv. Előnye, hogy a hely és a mediterráneum hagyományait, valamint a modern technika szerkezeti tanulságait a tervezők iparkodtak a homlokzaton esztétikailag is kifejezésre juttatni.

*

Az 1911–12-es években a modern, az európai haladó törekvésekkel szinkronban álló hazai törekvéseket a társadalmi életben még eleven liberalizmus segítette konkrét művekben történő megfogalmazódáshoz. Az egyéni tehetségnek megfelelően másképp és különböző mértékben jutnak kifejezésre a modern építészet elvei Lajtánál, Haász és Málnainál,

a Vágó fivérekénél — s más építészeknél — egy-egy mű erejéig. Értékelésüket és eredményeik elkülönítését sok építészünknél, így Málnai esetében is megnehezíti az egyéni életművek roppant változatossága. (A pályázatok jellege hol egyszerűbb hangvételű, hol eklektikus-szecessziós terveket produkáltat ugyanazzal az építésszel. Ezért éppen az egyéni munkásságok feldolgozása mutatja, hogy mennyi elszórt, erős ellentmondásosságában is haladó jellegű kezdeményezés volt építészetünkben.)

Málnai Bélának Haász Gyulával folytatott munkássága — mint láttuk — az első világháború kitöréséig viszonylag egyenes vonalú fejlődéssel, fokozatosan eljutott a modern építészet egyes elveinek megfogalmazásához. Ezek: a szerkezeti tisztaság, az épület funkcionális tagolódásának láthatóvá tétele a homlokzaton, a homlokzati raszter alkalmazása stb. A fellazított, nyitottabb és zártabb épületrészek kontrasztjával Málnai a modern épület esztétikai hatáslehetőségeit kutatta. A túlnyomóan kisebb igényű feladatok és magánmegbízások miatt elveinek nagyobb vonalú megfogalmazásához sem lehetősége és a közbejött világháború miatt módja sem volt.

A két építészárs elvi egyezése és törekvéseik azonossága alapján jöhetett létre ez az építészet — bár ennek gyakorlati megfogalmazásában inkább Málnai Bélának tulajdoníthatunk nagyobb szerepet. Az új építészet internacionális hangütése is kifejeződik néhány épületükön, legegységesebben a Magyar—Cseh Iparbank épületén. Ha külföldi inspirációk belejártak is ezeknek az alkotásoknak a létrejöttébe, mégis részt kérnek a kor eredményeinek felmérésekor. A korszakból Lajta Béla és Reichl Kálmán építészetéhez állnak a legközelebb.²⁴

Építészetünk 1914-ben jó irányba történő elindulást mutatott, és nagyjából lépést tartott az egyetemes haladással. A történelmi események azonban nálunk megakadályozták minden további fejlődés lehetőségét, s a kezdeményezéseket torzókká tették.

A háború következtében gyakorlatilag megszűnt az építőtevékenység. A háborút megelőző építészeti erjedő folyamat utolsó eredményeként hosszú huzavona után 1914-re végre elkészült új építésügyi szabályzat sem valósulhatott meg. Nem tartalmazott ugyan ez a tervezet sem haladó telepítéspolitikai állásfoglalást; a korábbihoz képest csupán az övezetek számában és a telekminimum újabb megállapításában jelentett változást.²⁵

A háború idején folyó néhány erősen spekulációs jellegű építkezés — a hatóságok külön építési könnyítéseivel — a szabályzat minimális előírásait sem tartotta be, és a tervszerűtlen, telekkiuzsorázó beépítést folytatta. A háború alatt az építészek a helyzet adta feladatok megoldásával foglalkoztak; nemegyszer síremlékek tervezésére korlátozódott tevékenységük. Az események az építészek közül is sokat kisodortak a harcterekre; Málnai Béla is ezek között volt.

A háború által szétszórta építészeket a Tanácsköztársaság — még egyszer — haladó kezdeményezéseikhez méltó, cselekvő munkára fogta össze. Fennállásának rövidege miatt a művészeti élet területén csak kevés intézkedést valósíthatott meg. Az építészet területén is csak a kezdetekig jutott.

Málnai Béla elejétől fogva részt vesz az eseményekben. Nevével először az Irodalmi és Művészeti Szaktanács 1918. dec. 23-i, a szakminisztérium létesítésének szükségességéről szóló határozatának aláírói között találkozunk.

A Népbiztosok Tanácsa művészeti direktóriumot állít fel; ez neves építészekből szervezi tanácsadó testületét, amelyet a főváros lakáskérdésének megoldására, távlati tervek készítésére kérnek fel. E testület tagjai között találjuk Málnai Bélát is — Spiegel Frigyes, Jánszky Béla, Medgyes Alajos mellett. (Megtörténnek az első lépések egy új építésügyi szabályzat kidolgozására is.)

Az építészkutatás alapvető átszervezésével és irányításával akarják építészetünk konzervatív tendenciáit teljesen visszaszorítani. A művészeti direktórium a Műszaki Egyetem Építészkarára, az Ipar- és Gazdaságépítészeti Tanszékre nevezi ki Málnai Bélát nyilvános rendes tanárnak.²⁶ Éber László, Hikisch Rezső, Kozma Lajos, Lessner Manó és Pogány Móric is ekkor kap egyetemi katedrát — ami munkásságuk elismerését is jelenti.²⁷

Építészünknek az első világháború utáni művei már nem tartoznak bele a fejlődés fő vonalába. Ezért a második világháborúig, haláláig terjedő alkotói korszakának munkái külön elemzést nem igényelnek. Csupán az életmű egésze követeli meg e periódus tárgyalását. Ellentétes életművének e szakaszával azért is foglalkoznunk kell, mert Málnai e korszakának negatívumai az első világháború előtti tevékenységének eredményeit mintha feledtetni akarnák; mindenesetre torz megvilágításba hozzák sokak előtt.

Málnai építészetének további alakulását a kor elemzése teheti érthetőbbé, valamint annak vizsgálata, hogy miként viselkednek a háborút túlélő építészek a történelmi helyzet és a társadalmi körülmények változásai közepette. Rá kell mutatnunk arra, hogy mik a kor pozitívumai, kik a haladó törekvések hordozói. Málnai munkássága, művészi magatartása e korszakban egyik, mégpedig az általánosabb módja annak, ahogyan a művészek a bekövetkező eseményekre reagálnak.

*

Hazai építészetünknek éppúgy jelentéktelen szakasza az első világháborútól a korszakváltásig 1930-ig terjedő idő, mint a legtöbb egyéni munkásságnak. Néhány haladó kezdeményezés volt csupán 1930 előtt — Molnár Farkas és még egy pár fiatal építész munkásságában. 1930-ban, amikor építészetünk ismét haladó irányba lendül, már nem azé a háború előtti „reformnemzedéké” a vezető szerep, amelyhez Málnai is tartozott.

Az ellenforradalom elfojtott minden haladó kezdeményezést, széttört minden progresszív egzisztenciát. A háború elvesztését, a válságos gazdasági helyzetet, Trianont — a reakciós kormány mind a forradalmi nézetek, törekvések és az azokat kifejező művészet negatív eredményének igyekezett feltüntetni. Ezzel próbálta indokolni minden haladó törekvéssel szemben emelt vétőjét.

A művészek egy része emigrál. Olyan országot, iskolát, környezetet keres, ahol ismét megfelelően gyümölcsöztetheti törekvéseit. A fiatal nemzedék egy része is külföldön keres pályakezdéséhez egészségesebb környezetet. Bár a bethleni konszolidáció idején visszatér néhány művész, haladó törekvéseik egyelőre nem jutnak szóhoz; elszakadtak egymástól, s a társadalmi légkör nem teszi lehetővé az újabb közeledést. A háború idején sokan

meg is haltak a művészek közül. Éppen a korszak legerősebb egyéniségei, elvi iránymutatói dőltek ki a sorból. Meghalt Lechner Ödön (1914), Ferenczy Károly (1917), Hollósy Simon (1918), Szabó Ervin (1918), Ady Endre (1919) és Lajta Béla (1920).

A magánépítkezés mintegy tíz évi stagnálás után indult. Ezzel egy időben: „Ami középítkezés volt — írja Merényi Ferenc —, az többnyire panamagyanús, rendszerint luxus-célokat vagy az uralkodó osztály érdekeit közvetlenül-közvetve szolgáló építészet volt. Az állami, városi apparátusokat a rendszer megszilárdulásával párhuzamosan valósággal ellepték az élősdí, korrupció, haszonleső, újdonsült nagyságok, s az állami és városi telekvásárlások, építkezések a vállalkozók és megbízók szabad vadászterületévé váltak.”²⁸ Az építésznek két választási lehetősége volt: vagy kiszolgálójává válik teljesen a megrendelő igényeinek és válogatás nélkül elfogad minden kínáló építészeti feladatot, vagy valamilyen más területen próbálja megélhetését biztosítani.

Málnai ekkor kezd színházi díszlettervezéssel foglalkozni. Ez a munkakör a biztos megélhetés mellett a Tanácsköztársaság idején vállalt szereplést számon tartó hatalom szeme előli félrehúzódnást és menekülést is jelentette. Egyúttal némi lehetőséget nyújtott arra, hogy korábbi elveit itt is érvényesíteni próbálja: egyszerű, nyugodt, csak a szükséges formára törekvéssel. A Vígszínháznak készített díszleteivel, azok modernségével hamarosan ismét magára vonja a figyelmet.²⁹

A Bethlen-kormány megalakulása nemcsak a „konszolidáció”-t, hanem a reakciós kultúrpolitika győzelmét is jelentette. Mesterségesen olyan hangulatot alakítottak ki, amely minden újtól idegenkedett és az ország talpraállításának feltételét a tradíciókhoz való visszatérésében látta. Az „újjgazdagok”, a frissen felkapaszkodottak rétege volt ezen ideológia kitermelője; hatalmát, felfogását a művészet szócsövén keresztül is hirdetni és megerősíteni akarta. Ebből a rétegből került ki az 1920-as évek második felében meginduló építőtevékenység megbízóinak jó része. Az építész teljesen kiszolgáltató lett ezáltal az újjgazdagok ízlésének, amely követendő például a barokkot és klasszicizmust állította. Jóllehet a háború utáni helyzet és a lakásínség az olcsóságot és a célszerűséget követelte volna, mégis a tradíciókhoz tértek vissza, s az építészek kényszerültek „a hatóságok csendes támogatásával keletkezett és erősített közhangulatnak engedni”.³⁰

1925-ben a budapesti Építészeti Kamara felveszi Málnai Bélát tagjai sorába.³¹ Ezzel a lépéssel mintegy vállalta Málnai a megbízók igényeinek több-kevesebb kiszolgálását.

A kialakuló újhistorizálás nem csupán a neobarokkot újította fel. Barokk és klasszicista elemek vegyítésével kialakított egy divatos „bérház-stílus”-t is — több emeletet átfogó, különböző fejezetű pilaszterekkel, ballusztrádos erkélyekkel és attikával (amire gyakran kővázákat állítottak) s az ablakok környékének „egyéni”, plasztikus kialakításával. Wälder Gyula, Györgyi Dénes, Wellisch Alfréd, Neuschloss-Knüsel Kornél nevét ragadjuk ki az ezt az építészetet művelők népes táborából. Azonban többé-kevésbé valamennyi építészünk ide sorolható ezekben az években. Málnai is a kor építészeti divatját kiszolgálók közé sodródik.

A kapitalizmus ideológiai-művészeti álcázása ez a neoeklektika, amelyhez segítőként az egyház és a reformista szociáldemokrácia tevékenysége járult. „A neobarokk újszólván jellegzetes tünete volt a Horthy-fasizmus építésze első fázisának.”³²

Az építésznek megalkuvónak kellett lennie, ha megbízáshoz, munkához akart jutni. Ezt jól példázza Málnai egyik legnagyobb szabású megbízása, amit 1927-ben szűkebb körű pályázaton nyert. A *Magyar Kőszénbánya Részvénytársaság* Málnaira bízta a *Kossuth Lajos térre építendő bérházának* megtervezését. Kezét azonban különböző előírásokkal annyira megkötötték, hogy csak a homlokzat mértéktartó formai megjelenése tulajdonítható Málnainak.³³ Igényességét mutatja a kőburkolat alkalmazása a homlokzaton, és az a tény, hogy a korszak egyik legjobb szobrászának, Beck Ö. Fülöpnek juttatja a megbízást az épületre elhelyezendő két szobor megalkotására.

Málnainak ekkor már saját építési irodája van, ahol hosszú évekig állandó rajzolója és jelentős munkatársa volt Tólos Gyula. Itt működött rövidebb ideig Wannemacher Fábrián építész is.

A technika, a modern élet fejlődése még a hazai viszonyok között is elvezet ahhoz a felismeréshez, hogy a művészet nem maradhat a klasszikus formák epigonja. Így érkezünk el a korszakválasztó 1930-as évhez, ami nemcsak az építészeti élet hiányosságainak és hibáinak felmérését, hanem az első változtató szándékú tetteket is meghozza.

Bierbauer Virgil teszi szóvá ez időben építészeink helyzetét: „Ismételten megtörtént, hogy egész modern gondolkodású építészek pályázatokon olyan művekkel jelentek meg, amelyeknek meggyőződésten eklekticizmusa mögött a szerzőket senki sem sejtette. Utánjárva a dolgoknak, megtudtuk, hogy az illetők a maguk nyílt, egyenes útján munkához nem juthattak, ezért így próbálták a szerencse kerekét magukhoz csábítani... Így az eklekticizmusnak egyedül üdvözítő volta hivatalosan kimondva, a jövő tehetségeit fojtják meg a bíráló bizottságok, derékba törik azokat egy indokolatlan politikai rögeszme érdekében.”³⁴ Ilyen merész hangütés már nem csupán egy bátor építész tettének tulajdonítható. Ez az átalakuló közhangulat megfogalmazása is, amely mögött építészek állnak, akik harcra készülődnek a korszerű építészet magyarországi térhódításáért.

Ebben a harcban a kezdeményezés már nem a háború előtti nemzedék többnyire kiábrándult és elbizonytalanodott tagjaié, hanem azoké a fiataloké, akik akkor fejezték be tanulmányaikat, amikor a reakció terpeszkedett rá művészeti életünkre. Ezért többnyire külföldre mentek, megkeresni az építészeti fejlődésre egészségesebb környezetet. Előbb Molnár Farkas, később Forbát Alfréd és Breuer Marcel Gropius tanítását hozzák haza magukkal. Azonban az építészeti tapasztalatok, elvek nem lehettek azonnal építészeti életünk aktív hatótényezőivé. Breuer Marcellt a Magyar Mérnöki Kamara nem vette fel tagjai sorába, így tervezőtevékenységet sem folytathatott. Forbát Alfréd 1933-ban tért haza külföldről; akkor, amikor építészeti életünkben a 30-as évek által hozott fordulat a modernebb törekvéseknek is némi teret engedett. Ezt a fordulatot előkészítő úttörő munkában a Bauhausból már 1925-ben hazatért Molnár Farkasé volt a vezető szerep. A Bauhaus-elvek hazai propagálása mellett gyakorlati tevékenységével bizonyít, s szerez új híveket a haladó építészetnek.

Az itthon működni kezdő fiatalok: Fischer József és a többiek ugyancsak a Bauhaus tanítását, eredményeit választják példaképül. Nemcsak a szerkezeti tisztaságon és a technikai újdonságok alkalmazásán volt a hangsúly, hanem ezeknek a társadalmi funkciókhoz adekvát alkalmazásán, a szociális szempontok figyelembevételén.

Miért nem a hazai, a háború előtti haladó törekvésekhez csatlakoztak a fiatal építészek mint hagyományhoz? Hiszen ismerték e korszak eredményeit, gyakran hivatkoztak is rájuk.

Legkézenfekvőbbnek tűnik az a magyarázat, hogy építészetünk tíz évi stagnálása és konzervatizmusa miatt eme eredmények már túlhaladottakká váltak; a külföldön iskoláztak és a külföldi eredményeket szemmel tartó fiatalok előtt Gropius egyértelműbb építésze, valamint a Bauhaus kísérleteinek eredményei szuggesztív példaként álltak. Ugyanakkor az itthoni, a háborút túlélte „második reformnemzedék” megalkuvása, hallgatása, kényszerű „betörése”, korai eredményeinek csekély száma, azok sajátos megjelenése, és az, hogy maguk is felhagytak megkezdett törekvéseikkel — mindez kezdeményezéseik folytathatóságát kérdőjelezte meg. (Ebből azonban adódott egy hátrány is: a külföldi példákön induló építészeknek előről kellett végigjárni az utat, hogy az új építési és szerkezeti elvek külföldi formai megfogalmazásainak ne kerüljenek teljesen a hatása alá, s azokat hazai viszonyainkhoz alkalmazzák.)

A hazai hatóságok előtt a külföld tekintélyére támaszkodva próbálták a fiatalok az új építészet számára megfelelő feltételeket teremteni. Az 1930-ban Budapesten megrendezésre került XII. Nemzetközi Építészeti Kongresszus és Kiállítás kétségtelenül hozzájárult ahhoz, hogy kedvezőbbé váljon a légkör az újért harcba indulók törekvései számára. Lehetővé tette a bátor és nyílt számvetést építészeti helyzetünkkel. A kiállítás hatására már akad jó érzékű vállalkozó, aki hajlandó modern villák építésére. Így jön létre 1930-ban a Pasaréti úton a legjobb haladó építészek közreműködésével a funkciót elsőrendűen figyelembe vevő villatelep (Molnár Farkas, Fischer József, Kozma Lajos stb. részvételével).

Több, építészetünk további fejlődését motiváló tényező is ez évben jelentkezik először. A szociális kérdések a kislakásokkal és a lakótelepek problémájával való foglalkozást sürgetik nemzetközi méretekben. Nálunk is éppen e feladatkörben és a villaépítkezésben válik lehetővé először a korszerű építkezés.

A 20-as évek közepétől egyre gyakrabban jutott villa- és nyaralóépítési megbízásokhoz Málnai Béla. Ezekre azonban a megrendelő igényének és a hivatalos stílusnak megfelelően olaszos barokkos vagy éppen klasszicizáló formavilág jellemző (1924: Garas u. 12.; 1927: Szarvas Gábor út 18.; 1931: Orló u. 7., Szemlőhegy u. 32. stb.).

Málnai elméleti munkássága haladóbb, mint gyakorlati tevékenysége. Villaépítkezéseivel egy időben a középosztály számára szeretné elérhetővé tenni a budai kertes családiházat. A családi lakóház-telepek reális feltételeinek megvalósításáért küzd, ahogy egyik 1933-as nyilatkozata is tanúsítja: „Budapesten sok alkalmas, egészséges, beépítetlen terület van. De a telkek nincsenek közművesítve, csak nagy parcellákat adnak ki az építészeti szabályzat szerint. Szükséges volna egészen közel a városhoz olyan területek kijelölése, amelyeken a telekminimum fel volna függesztve, és olyan beépítési módot kellene engedélyezni a hatóságoknak, mely zöld területek kihagyását kötelezővé tenné. Így zárt sorban négyes, hatos csoportokban kis családiházak épülhetnének.”³⁵

A 30-as évek felpeszűlő építészeti életében Málnai a villaépítészetben is felvillantja tehetségét, amikor rokon megbízásra 1931-ben az *Orló u. 7. sz. Mende-villát* építi. Műve nem marad el az ez időben Magyarországon létrejött csekély számú modern villaépület

mögött. Megjegyzendő azonban, hogy kialakult rutinjával és a szomszédos telekre ugyanekkor építendő villája miatt — hogy azzal összhangban legyen — először ide is olasz remiszcenciákat ébresztő tervet készít. A nemzetközi építészkiállítás és az akkor már elkészült pasaréti villatelep sikerének hatására, valamint a rokon megbízás következtében változtat a terven. Így jön létre a modern villaépület, amely tanúsítja, hogy Málnai minden nehézség nélkül szól korszerű építészeti nyelven. A lapos tetős, könnyed ívű verandás villa különösen tömegével, tiszta kubusaival ragad meg. Alaprajza a lakók igényeinek célszerű kielégítését szolgálja és bizonyos luxust képvisel.

Villáinak alaprajzi megoldásában — különösen az utóbb említetténél — a földszinten kialakítandó, gyakran verandákban, teraszokban, hallokban természetesen meghoszszabbodó nappali-lakótér kialakítása különösen jelentős. A hálólhelyiségeket — e típusnál általában megszokottan — az emeleten helyezi el.

Ez időben ismét napirendre kerül az építésügyi szabályzat reformja. Ennek legjelentősebb eredménye a beépítési módok megszorítása: rendelkezése a keretes beépítésről, az egyesített udvarok létesítéséről, az udvarminimumról, a traktusmélységekről és a helyiségméretek minimumáról.³⁶

A megélnékülő építészeti élet a városrendezési terveket is aktuálisokká teszi. Ennek jegyében merül fel az Erzsébet sugárút létesítésének gondolata. Az elkövetkező években pályázatot hirdetnek a sugárút megnyitásának reprezentatív kialakítására, valamint a Szabadság tér déli oldalának beépítésére. Málnai mindkét pályázaton részt vesz. Nagyvonalú megoldásával csupán az *Erzsébet sugárúti terve* emelkedik ki — egyúttal második korszakának csúcspontját jelentve.

A sugárutat megnyitó bérház-sor dísztelen homlokzatait a szalagablakok erős horizontális uralja. A lapos tető, a tömegek jó aránya, a szintbeli változatosság teszi a tervet Málnai e korszakbeli munkásságának legsikerültebb alkotásává. A két szemközti házat az utca felett íves árkáddal köti össze, amivel — főleg német példára — az út indításának diadalkapuszerű építészeti keretet kíván adni. A pályázatra beérkezett tervek körül nagy városrendezési vita indult, ami végül a magasházak és felhőkarcok hazai szükségességéről folytatott vitatkozásba fulladt.

A terv így nem került kivitelre, csupán a Magyar Építőművészet közölte.³⁷ Málnai Béla 1931-től szerkesztője e folyóiratnak — Führer Miklós mellett. A következő években Irsy László került szerkesztőtársnak mellé. 1934-től 1939-ig azonban már csak munkatársa Málnai a lapnak, Jánoszky Béla, Wannemacher FABIÁN, Györgyi DÉNES és HIKISCH REZSŐ építészek társaságában.

A 30-as évek második felében — az építészetre kedvezőbb helyzet létrejöttével — Málnai-nak sikerült levetkőznie eklektikáját, s ismét bekapcsolódnia az egészségesebb és minden történelmi sallang és díszítés nélküli bérház-típus kialakításáért folyó munkába. A nagy ablakokkal, erkélyekkel fellazított, változatos erkélykialakítással és elhelyezéssel mozgalmassá tett homlokzatú bérházakat beépített egészségügyi és bútorberendezéssel teszi korszerűbbé.

Bérházai (1933: Attila út 121.; 1935: Pozsonyi út 44–46., Szt. István tér 14.; 1937: Nyár u. 34., Szemere u. 8.; 1940: Kitaibel Pál u. 9.) mértéktartó homlokzatukkal, a

részletképzés (erkélyrács, lépcsőház-kialakítás, az esetleges plasztika alkotójának megválasztásában mutatkozó gondosság — pl. a Pozsonyi út 44—46. sz. ház udvarán Beck Ö. Fülöp Bányász-reliefje) finomságával és korszerűségükkel a városkép időtálló elemei.

Málnai Béla említett bérházai nem Molnár Farkas, Major Máté, Nyíri István és Lauber László építészek, vagy éppen a Bauhaus szellemében, avagy szerkezetiségükben modernnek. Csupán egyszerű homlokzatukkal és a funkciójuknak való jó megfeleléssel azok — szigorúan őrizve a horizontálisok és vertikálisok megtalált egyensúlyát.

A szalagablakok alkalmazását csak utolsó épületeinél kíséri meg (Kitaibel Pál u., Bimbó út), amelyeket a homlokzatok egyenértékűsége, tömegtagolásuk, sík lefedésük alapján legmodernebb hangvételű művei közé sorolhatunk. E társasvillák építésével zárul sokirányú és válságokkal teli, kedvezőtlen társadalmi és ideológiai viszonyok által determinált munkássága.

*

A két világháború közötti társadalmi és építészettörténeti eseményeken végigtekintve, Málnai Béla tevékenységét vizsgálva, igyekeztünk utalni a vele induló nemzedék útjára is. A teljesség kedvéért kitérünk néhány szóval egykori építész társára, Haász Gyula első világháború utáni munkásságára. Mit épített, mit őrzött meg a közös elvekből, melyek felé az első, legnehezebb gyakorlati lépéseket együtt tették meg?

Haász Gyulának a két világháború közötti tevékenységéről kevés adat áll rendelkezésünkre. Annál is inkább, mert anyagi körülményei kevésbé kényszerítették megalkuvásokra és feladatok vállalására, s mintegy tíz évig — Szentiványi adata szerint — a Haász és Somogyi-féle, modern portálokat készítő cég tagja. E portálkészítő cég egyike volt a feladatot a legigényesebben értelmező vállalatoknak a két világháború közötti időszakban. A portálok a városkép fontos alakítói; s ezek esztétikus, a kor technikai színvonalán álló megoldásával Haász Gyula az első világháború előtti, Málnaival közös munkásságuk elvi alapjainak folytatója — ha csak egy részterületen, egy speciális feladatban is.³⁸

*

Málnai Béla utolsó művének az *Ürömi és Daru utcai*, formailag a Bimbó úti és Kitaibel Pál utcai épületekhez közel álló *bérház-csoportot* tarthatjuk. Ennek megépítését már a Le Corbusier-nél is tanult építészfia, Málnai László fejezte be.

1941-ben — halálakor — ismét háború dúl, amely az újra haladó irányt vett építészetünk értékeit és eredményeit, egészséges kezdeményéseit is megsemmisítéssel fenyegeti.

Málnai munkásságán és elméleti megnyilatkozásain végigtekintve: küzdelmekkel és ellentétekkel teli, nem egyértelmű életmű áll előttünk. Teljes oeuvre-jének megismerése eddigi építészettörténeti elhelyezésén és értékelésén lényegében nem változtat. Csupán néhány vonással árnyalhatja, kiegészítheti róla alkotott képünket.³⁹

A kor építészeti irányaihoz igazodó tevékenysége — néhány első világháború előtti építészünk munkásságával együtt — hazánkat is bevonja e korszak általános történetébe. Ugyanis problémakörének megoldási kísérletéből Málnai — ha szerényen is — kivette a részét.

Haász Gyulával való együttműködésének periódusában törekvései és legjobb formai megoldásai egyidejűek Európa építészetének kérdéseivel és az ezekre adott első válaszokkal. Közös munkásságuk mindkettőjük pályájának legjobb időszakát jelenti.

A különböző áramlatok és befolyások közül legtisztábban a szecesszió túljutva: a fal struktúrájának és a nyerstégla felületeknek szépségére találnak rá. Az Eötvös, Kazár és Mester utcai bérházak, valamint a Nádor utcai banképület a korabeli német és angol példák mellett megállják a helyüket. A szép anyaghatásokat és az egyszerűséget egyesítő homlokzataik egyéni megoldásúak: a hasábok, derékszögek uralmával, az épület racionális jellegével az íves nyílású erkélyek bizonyos romantikus motívumai állnak szemben. Egyéni formanyelvük megtalálásakor az új tárgyiasság egyszerűsége mellett sajátos díszítő- és formamotívumok jelentkeznek. Monumentalitásigényük egyfajta sajátos klasszicitással jár.

A korszakot az egymást keresztező és megtermékenyítő hatások jellemezték, így 1914-ig tartó munkásságukba belejátszottak az osztrák, német és angol építészettől kapott inspirációk. Építészetük alakulását azonban döntően a hazai körülmények, lehetőségek és Málnai egyénisége határozta meg.

Figyelemre méltó munkásságukban az aránylag kevés változatosságot lehetővé tevő építészeti feladattípusok megoldásának sokfélesége. Csupán néhány olyan épületet és tervet alkottak, amelyek arányaikban, tömegeikben, homlokzati egyszerűségükben a korabeli hazai viszonyok közt a legmodernebb törekvéseket szóltatták meg s ígéretes kezdeteknek látszottak. Mindezt azonban a körülményeknek tulajdoníthatjuk! Maga a feladat, aminek megoldásából részt kértek, olyan jellegű volt, amit egyetlen építész, illetve építészpár nem oldhatott meg.

Még hazai viszonylatban is csak igénytelenebbnek számító megbízásokhoz jutottak. Magánmegrendelésű lakóépületek tették ki a feladatok zömét, s a megbízók többnyire nem voltak az új törekvések mecénásai. A nyugati építészetben is az új elvek általában középületekben (templom, gyár, iskola, bank, ipari létesítmény stb.) fogalmazódtak meg, ahol a feladat több lehetőséget nyújtott új szerkezetek és anyagok alkalmazására. Nálunk a kisszerűbb és jórészt azonos szerkezeti követelményeket állító építészeti feladatok következtében és a társadalmi helyzet eredményeképp inkább a korszerű forma megtalálására tevődött a hangsúly. Korai építészetük pozitívumait is e területen érték el (az épülethomlokzat egységének megtalálása és funkcionális tagolódásának kifejezése, a homlokzati raszter). Építészeink munkásságának alakulásánál mindehhez még hozzájárult Málnai erős formaszeregetete, fantáziája s igényessége a rész megoldásokban. Ez a beállítottsága, formára-koncentrációja épületei megjelenésére olykor mégis kedvezőtlen hatással volt. Nagy stílustörténeti ismerete és csodálata a történeti stílusok iránt: a hagyományok felhasználására ösztönözte, majd éppen ez, a körülmények hatására, a historizmus-hoz vitte vissza.

Munkássága eredményeivel Málnai az első világháború előtti úttörő nemzedék taborába tartozik.

A háború után már nem a vezető szerep jellemzi e nemzedék tevékenységét. A hazai események meggátolták, hogy egészséges kezdeményezésük megerősödjön és talaja legyen egy újabb építészgeneráció törekvéseinek. Ahol a társadalmi reakció nem volt olyan erős, ez a nemzedék lett tanítója a fiataloknak; azok az ő kezdeményezéseiket folytatták, s ehhez mestereik tovább folytatódó munkássága támaszt és biztosítékot nyújtott. Nálunk a háborút túlélte „úttörők” megalkuvása és neoeklektikája a fiatalok útját inkább nehezítette, akiknek a külföld példáihoz kellett visszatérniük. Támogatást csak nagyon ellentmondásosan kaptak az idősebb nemzedék tagjaitól: amennyiben azok folyóiratok révén, elvi fórumokon igyekeztek a közízlés alakításában részt venni, s külföldi példák ismertetésével ösztönözni — miközben építőtevékenységükben megrendelőik ízlését szolgálták ki eklektikus épületeikkel.

A 30-as években, az építészetünkben ismét érvényesülő haladó tendenciák idején, csak azok tudtak eredményesen együtt haladni a fiatalokkal, akik a háború előtti tevékenységükben is jobbra a szerkezettel és a vasbeton formai lehetőségeivel foglalkoztak.

Az átmenetileg a neoeklektikára kényszerültek között az „átállás” nehezebben ment, s főként lakóépületekre korlátozódó tevékenységük, a funkciónak való többé-kevésbé jó megfelelésen túl, a további fejlődés számára nem sok pozitívumot jelentett. Málnai e periódusának néhány épülete (az Orló u. 7. sz. villa és néhány bérház a 30-as évek közepéről) mértéktartó és igényes voltával városképünk értéke marad.

Málnai sokoldalúságát — bútortervek, díszlettervek, szerkesztői munka — e korszak összetett körülményei fejlesztették ki. Az anyagi gondok kényszerítő hatása alatt született alkotásaiból azonban kevés a maradandó.

Málnai Béla is ama művészek közé tartozik, akik csak néhány művükkel tudtak a hazai és egyetemes fejlődéshez kapcsolódni. Az első világháború előtti épületei egyenletesen jó színvonalat képviselnek; alkotójuk azonban nem újító építész, bár képes volt befo-
gadni és alkalmazni az újat. Mindenesetre századunk elejének építészetében Málnait a haladó mozgalmak egyik hazai képviselőjeként tarthatjuk számon. A két világháború közötti munkássága azonban — miként nemzedékének még néhány tagjáé — már csak másodvonalat jelent építészetünkben.

Rövidítések

ÉÉ	=	Építés — Építészet
ÉI	=	Építő Ipar
ÉI — ÉM	=	Építő Ipar — Építő Művészet
Ép. eng.	=	Építési engedély
Hrsz.	=	Helyrajzi szám
Magy. Pá.	=	Magyar Pályázatok
MÉ	=	Magyar Építőművészet
MI	=	Magyar Iparművészet
MMÉE	=	Magyar Mérnök és Építész Egylet
MMÉEK	=	Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye
VL	=	Vállalkozók Lapja

¹ A sokféle elnevezés is mutatja, hogy Európa szinte minden országában felbukkant. Anglia: „modern style”, „liberty style”; Franciaország: „le style 1900”, „Art nouveau”; Olaszország: „L'arte nuova”, „stile floreal”; Ausztria: „Sezession”; Magyarország: „szecesszió”.

² Nagy Elemér: *A formálás szerepe az építészetben*. MÉ (1960) 3. sz. 145.

³ Otto Wagner: *Moderne Architektur*. Wien 1895. — Idézve: Fritz Schumacher: *Strömungen in deutscher Baukunst seit 1800*. Köln 1955, 118; továbbá: Jürgen Joedicke: *A modern építészet története*. Bp. 1961, 38.

⁴ A francia Perret monumentális betonarchitektúrái és a német Behrens korai művein felbukkanó klasszicizálás (AEG nagyfeszültségű erőmű, Berlin 1909).

⁵ Az 1870. X. t. c. a három várost (Buda, Óbuda, Pest) egyesítette és megalkotta a városrendezési hatóságot, a Közmunka Tanácsot, s ez nemzetközi pályázatot hirdetett. — Ez azonban és az utána következő módosítások csak részmegoldásokra terjedtek ki. Nem egy a város jövődjének fejlődésére tekintettel levő terv volt. Vö.: Bierbauer Virgil: *A magyar építészet története*. Bp. 1937.

⁶ A népi építőanyagok és különösen a fafaragások formáinak átvitele kőbe: ez vezetett anyagszerűtlen hatásokhoz. — E törekvések elemzése és összefoglalása: Jánsszky Béla: *A magyar formátörekvések története építészetünkben, 1894—1914*. Bp. 1929.

⁷ Bierbauer i. m. 279.

⁸ *Vállalkozók Lapja. Az 50 éves jubileumi album, 1879—1929*. Bp. 1929, 205—206. — Ennek az utazásnak időtartamáról nem tudunk bővebbet, sem arról, hogy kikkel került ekkor kapcsolatba, s dolgozott-e külföldi mester irodájában. Feltehetően ez a tanulmányút csak néhány hónapig tartott. Így inkább csupán benyomásokat szerezhetett és nem alaposabb ismereteket.

⁹ Málnai László közlése édesapjáról Merényi Ferencnek 1953. nov. 23-án. — A Postatakarék-pénztár épületének keletkezési dátuma Kismarty-Lechner Jenő szerint: 1900. Lecher Ödönről szóló monográfiájában a következőket írja az épületről (83. old.): „A századfordulón, 1900-ban Lechner Ödön felteszi építőművészeti alkotásaira a koronát, utolsó nagyszabású művének, a budapesti Postatakarék-pénztár Hold utcai székházának (ma Rosenberg házaspár u., Magyar Nemzeti Bank épülete) megépítésével. Akkor már nem volt építészeti műterme, a székház terve Baumgarten Sándor tervezőirodájában készült, név szerint is az ő társszerzői közreműködésével.” Rados Jenő és Major Máté építészettörténetükben 1899—1902-re datálják az épületet. — Így tervein Málnai dolgozhatott.

¹⁰ *Ki kicsoda?* Bp. é. n. 527: „...Lajta és Lechner műtermében készült önálló működésre.” — *Művészeti Lexikon*. II. kiad. Bp. 1935: „Fiatalabb éveiben Lajta és Lechner műtermében dolgozott.”

¹¹ Zakariás G. Sándor: *Újabb adatok Budapest építéstörténetéhez*. A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség évkönyve. Bp. 1952.

¹² Itt jegyezzük meg, hogy Haász Gyula neve a Málnaival közösen készített terveken és a különféle lexikonokban többféleképpen szerepel: Haas, Haasz, Haász Gyula. Mi ez utóbbi írásmódot ogadjuk el, mert a vizsgált tervanyagban többnyire így szerepel.

¹³ J. M. Olbrich: *Hochzeitsturm in Darmstadt, 1907—1908.* — Foto: Nikolaus Pevsner: *Wegbereiter moderner Formgebung. Von Morris bis Gropius.* Hamburg 1957, 75. kép.

¹⁴ A Művészet című folyóiratban 1908-ban elismeréssel emlékeznek meg A Hárról: „...a reprodukciók nagyon sikerültek, a lap összeállítása, tipográfiai elrendezés is művészkézre vall.”

¹⁵ A Ház (1908) 216. old.: Málnai cikke Medgyaszay Istvánnak A vasbeton művészi formája c. előadásáról.

¹⁶ Megjelent: Málnai Béla: *Családiház-telepek.* A Ház (1909) 88.

¹⁷ Baillie Scott (1865—1945) a „garden city movement” egyik legforradalmibb alakja. Legjelentősebb újítása a ház közösségi centrumának, a hallnak kialakítása. Épületeinek külső kialakítására az egyszerű téglahomlokzatok a jellemzőek. A belső dekorációjában is olykor szívesen engedi az épület külső konstrukcióját (kőfal, famunka) visszacsengeneni. Mint iparművész, az épületet a belső berendezéssel együtt tervezi meg. A tervezésben elsősorban szociális szempontok vezették. — „C. R. Ashbee és Baillie Scott föllépése és angliai befolyása látogatók és tanítványok révén közvetlen hatással volt a helyi és népi ihletésű modern magyar építészet kialakulására.” Gál István: *Magyar—angol kapcsolatok az építőművészetben.* MÉ (1963) 4. sz. 58—59. — Angol kapcsolatainkhoz még további adalék: 1908—1909-ben a Magyar Iparművészet c. folyóirat rendszeresen jsmerteti az új angol építészet nagyságait. Fényképeket, tervrajzokat közöl alkotásaikról. Sőt, Ashbee tervrajzokat küld kizárólag Budapesten építendő cottage-ok részére. Ashbee *A book of cottages and little home for landlords, architects, builders and others* c. kézikönyve mintakönyvvé válik építészeink és rendelők kezében: Gál i. m.

¹⁸ A Ház (1911) 148.

¹⁹ MÉ (1907) 2. sz. *Vélemények a műszaki kamaráról* c. cikk.

²⁰ Albert Gessner: *Das deutsche Miethaus.* München 1909.

²¹ VL (1910) 4. sz. 27.

²² Özv. Málnai Béláné szíves közlése 1964. ápr. 15-én (Scottra és Saarinenre vonatkozóan is).

²³ Relle Pál: *Béla Málnai* c. könyvében (Genf 1931) a tervet 1911-re datálja. A tervpályázat a MÉ (1913) 5. sz. szerint 1913-ban volt. — Bár a Szabadság tér déli részének rendezésére 1895-től többször írtak ki pályázatot, nem valószínű, hogy Málnai már korábban tervezett ide épületet s azt küldte be az 1913-ban kiírt pályázatra. — A tervet a Műcsarnok 1914-es Tavasz Kiállításán is bemutatták (Katalógus; kiáll. szám: 631).

²⁴ Vö. pl.: Málnai—Haász Tátra u. 4. és Reichl Kálmán Cukor utcai iskolaépületét (klasszicizálás), továbbá Málnai—Haász Nádor u. 6. sz. I. tervváltozata és Reichl Kálmán Üllői úti fiúárházba tervének szellemi rokonságát (mindketten előszeretettel alkalmazzák a nyerstégla homlokzatot stb.).

²⁵ Nyolc övezetet létesített, és megszüntette az 1000 négyszögöles telekminimumot.

²⁶ Özv. Málnai Béláné szíves közlése 1965. jan. 9-én. — Az özvegy birtokában van Málnai Bélának az 1919. júl. 4-re hirdetett rendkívüli tanácsülésre szóló meghívólevele. A tanácsülés tárgya: a műgyetemi tanári és segédtanerői állások új kategóriái. (Csatolva a Tanácsköztársaság hivatalos lapjának 72. számában megjelent rendelet másolata, a Közoktatásügyi Népbiztosság 46. K. N. sz. rendelete és a 64. sz. rendelet másolata.)

²⁷ „...és elismerését többek között annak is, hogy az új, modern arculatú építészet megteremtésében az egyetemé a kezdő feladat.” Major Máté: *Negyven esztendő.* MÉ (1959) 1—2. sz. 3.

²⁸ Merényi Ferenc: *Az imperializmus korának építésze Magyarországon.* Bp. 1956, 13.

²⁹ E terveiből kettőt közöl Relle: *Béla Málnai* [c. könyvében (45. old.). Dízletterveit kiállítás is bemutatták (özv. Málnai Béláné közlése 1965. jan. 9-én). Összegyűjtve nincsenek, így a Színháztörténeti Múzeumban anyaga nem hozzáférhető. — Márkus László *Színpad, film és iparművészet* c. cikkében elismerően szól Málnai vígszínházi díszlettervezői tevékenységéről: MI (1923) 7.

³⁰ Merényi i. m.

³¹ MMÉEK (1925) 150.

³² Merényi i. m.

³³ „A Fővárosi Közmunkák Tanácsa az újabb feltételeket építési szabályzatban állapította meg. Meghatározta az épület alapkoncepcióját, emeletsorainak számát, a párkányzatok és rizalitok elhelyezését. A Főv. Közm. Tan. mérnöki bizottsága az alapfeltételeket dr. Hüttl Rezső műegyetemi tanár javaslatai alapján állapította meg, ki a tér kiképzésével már régebben foglalkozott és különös előszeretettel vett részt e közérdekű munkában... A homlokzat kiképzésében a tervező teljesen szabad kezet nyert úgy a stílus, mint a formakialakításra vonatkozóan.” Wannemacher Fábián: *Málnai Béla*. MÉ (1930) 4. sz.

³⁴ Bierbauer Virgil: *A magyar építőművészet jelen állapota és modern irányú fejlődésének szükségessége és akadályai*. Bp. 1928.

³⁵ *Az Újság könyve*. Bp. 1933, 215.

³⁶ *Ankét az építésügyi szabályzat reformjához*. VL (1930) 12. sz. 17.

³⁷ MÉ (1933).

³⁸ 1929-től a magánépítési engedélyek alapján néhány bérházról is tudunk. Közülük a fontosabbak: 1933: Zivatar és Kút u. sarok; 1936: V. Hollán u. 45. (hrsz.: 25.260/37, hatemeletes bérház), IV. Névtelen u. (hrsz.: 37.910/17, négyemeletes bérház, hrsz.: 37.910/10, négyemeletes bérház); 1937–38: II. Keleti K. u. 27. (hrsz.: 12.864, négyemeletes bérház). Ezekkel az épületekkel — bár kevesebb változatossággal — a Málnainál már említett bérház-típus kialakításában működött közre. — Eddigi kutatásaink szerint Haász Gyula munkássága e korszakban kisebb igényű. Az építészeti megmozdulásokon, pályázatokon nevével nem találkozunk. Feladatait azonban lelkiismeretesen ellátó, a jó átlag színvonalán mozgó építész.

³⁹ Ezúton szeretnék köszönetet mondani Merényi Ferencnek, aki először állított össze Málnai Béla műveiről egy jegyzéket s ezt rendelkezésemre bocsátotta, Zádor Anna professzoromnak és Kathy mrének értékes lektori észrevételeikért, Major Máté professzornak pedig Málnai egyes műveire vonatkozó adatközléseikért.

- Bierbauer (Borbiró) Virgil: *A magyar építőművészet jelen állapota és modern irányú fejlődésének szükségessége és akadályai*. Bp. 1928
- Bierbauer (Borbiró) Virgil: *A háború előtti Budapest építészete*. Orsz. Kir. Képzőműv. Társ. Évkönyve. Bp. 1929
- Bierbauer (Borbiró) Virgil: *Modern építészeti törekvések Magyarországon*. Technikai fejlődésünk története. Bp. 1929
- Bierbauer (Borbiró) Virgil: *Az építési szabályzat reformjához*. Bp. 1932
- Bierbauer (Borbiró) Virgil: *Budapest városépítészeti problémái*. Bp. 1933
- Bierbauer (Borbiró) Virgil: *A magyar építészeti története*. Bp. 1937
- Építésügyi Szabályzat Budapest Székesfőváros területére. Bp. 1926
- Horváth Zoltán: *Magyar századforduló*. Bp. 1961
- Jánszky Béla: *A magyar formatörekvések története építészetünkben, 1894—1914*. Bp. 1929
- Joedicke, Jürgen: *A modern építészet története*. Bp. 1961
- Kathy Imre: *Korszerűség, szecesszió, hagyomány*. MÉ (1960) 3. sz.
- Kathy Imre: *Népi és hagyományos?* MÉ (1961) 1. sz.
- Kismarty-Lechner Jenő: *Lechner Ödön*. Bp. 1961
- Kubinszky Mihály: *Gondolatok a századeleji magyar építészetéről*. MÉ (1961) 1. sz.
- Kubinszky Mihály: *A XIX. század szerkezeti újításai*. Bp. 1961
- Kubinszky Mihály: *A századforduló építészete és problémái*. Bp. 1962
- A Magyar Tanácsköztársaság képzőművészeti élete*. Bp. 1960
- Major Máté: *A tőkés és a szocializmust építő társadalmak építészete*. Építészettörténet III. köt. Bp. 1960
- Major Máté: *Építészet és társadalom*. Bp. 1964
- Merényi Ferenc: *Magyar építészet, 1867—1967*. Bp. 1970
- Pevsner, Nikolaus: *Wegbereiter moderner Formgebung. Von Morris bis Gropius*. Hamburg 1957
- Preisich Gábor: *Budapest városépítésének története*. II. köt. Bp. 1964
- Relle Pál: *Béla Málnai*. Genf 1931
- Schumacher, Fritz: *Strömungen in deutscher Baukunst seit 1800*. Köln 1955
- Vámos Ferenc: *Lechner Ödön*. Bp. 1927
- Vámos Ferenc: *A magyar formanyelv építészetünkben*. Bp. 1929
- Zádor Anna és mások: *Magyar művészet, 1800—1945*. Bp. 1962
- Zakariás G. Sándor: *Budapest. Magyarország Művészeti Emlékei* III. köt. Bp. 1961

Cikkei, szerkesztői munkássága

- 1908: *A wieni nemzetközi építészkiállítás.* A Ház (1908) 4. sz. 79
Lechner Ödön. A Ház (1908) 4. sz.
A fiatalok (Építészhallgatók kiállítása). MÉ (1908) 2. sz. 21
Előadás-ismertetés. — Medgyaszay István: A vasbeton művészi formája. A Ház (1908) 216
(írta: M. — valószínűen Málnai)
- 1909: *Családiház-telepek.* A Ház (1909) 4–5. sz. 88
Vakok Intézete. VL (1909) 12. sz. 23
- 1911: *Lechners Schaffen.* Bildende Künstler, Wien—Leipzig (1911) 12. Heft
A művészek és Tisza István. Nyilatkozatok a Tisza-cikkről. Pesti Napló (1911) ápr. 16. sz. 217
- 1913: *Párisi bérpaloták.* Vállalkozók Közlönye és Magyar Építők Lapja (1913) jan. 15.
Alkotóház címmel a Magyar Építőművészek Szövetsége 1914-ben illusztrált évkönyv kiadását tervezi. Az évkönyv szerkesztésében Málnai Béla műépítész, szöv. titkár vezetése mellett részt vesznek a szövetség összes műépítész tagjai: VL (1913) 9. sz. 10.
- 1933: *A családi lakóház telepekről Málnai Béla nyilatkozata.* Megjelent: Az Újság könyve. Bp. 1933, 215

*

- 1908–1911: szerkesztője A Ház című folyóiratnak
1931–1933: szerkesztője a Magyar Építőművészet című folyóiratnak Führer Miklós, ill. Irsy László mellett (1934–1939: munkatársa a lapnak)

1903: *A hódmezővásárhelyi Fekete Sas Vigadó és Szállóépület tervpályázatán az egybevont I. és II. díjat Somló Emil, Himler Dezső—Málnai Béla és Pártos Gyula nyerte*

Irod.: Művészet (1903) 64

Bp. VI. Hajós u. 32.

3 em. + műterem, bérház

Hrsz.: 29.148

Építető: Szedő Gáspár

Terv: Málnai Béla és Román M.; 2 db homlokzatterv, csak Komor és Feledy építőmesterek aláírásával; az első emelet alaprajz-tervén Málnai Béla aláírása

Irod.: VL (1903) 5. sz. 13

A Győri Kereskedelmi és Iparkamara székházának tervpályázatára beérkezett művek közül I. díjat nyert Málnai Béla és Román Miklós

Irod.: Művészet (1903) 65; VL (1903) 3. sz. 18; VL (1903) 6. sz. 10

1905: *Bp. VII. Hársfa u. 40.*

3 em. bérház

Hrsz.: 4.495

Építető: Neumann Gyula

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 93.301

Megépült: 1906

1906: *Bp. II. Mártírok útja (volt Margit krt.)*

Bérház

Irod.: VL (1906) 11. sz. 18

A Győri Kereskedelmi és Iparkamara Székházépülete elkészült

Terv: Málnai és Román

Irod.: Magy. Pá. (1906) 5. sz. 28

A nagybányai Vigadó Színház pályatervei

Megvétel: Málnai Béla—Scheiber Miklós „Kereszthegy” jeligés terve

Irod.: Magy. Pá. (1906) 8. sz. 27

1907: *Az Óbecsei Takarékpénztár székházának tervpályázatán I. díjat nyert Málnai és Haász*

Irod.: MÉ (1907) 2. sz. 23; MÉ (1907) 3. sz. 30; Művészet (1907) 268; VL (1907) 9. sz. 11

A Budapesti Református Konvent székházának tervpályázata

Megvétel: Haász és Málnai

Irod.: MÉ (1907) 3. sz. 18

A szentesi városháza tervpályázata

Megvétel: Haász és Málnai

Irod.: MÉ (1907) 2. sz. 24–30; Művészet (1907) 198; Magy. Pá. (1907) 1. sz. 21

A beregszászi törvénykezési épület tervpályázata

Megvétel: Haász és Málnai

Irod.: Magy. Pá. (1907) 2. sz. 17–18; Művészet (1907) 216. — Kiállítva: Műcsarnok 1907.
Tavaszi Kiállítás (kiáll. szám: 212, 237)

A Miskolci Zenepalota tervpályázata

I. díj: Haász és Málnai

Irod.: Művészet (1907) 339

1908: *A Magyar Mérnök és Építész Egylet Nagypályázata*

Főúri kastély terve

II. díj: Málnai Béla

Irod.: MÉ (1908) 10. sz. 18; Művészet (1908) 204

1909: *A Miskolci Zenei és Női Ipariskola*

Terv: Haász és Málnai

Irod.: VL (1909) 2. sz. 10; VL (1909) 6. sz. 23; VL (1910) 2. sz. 2

A Borsodmegyei Takarékpénztár miskolci bankpalotájának tervpályázata

Az első három díjat egyenlő arányban osztották el: Hajós és Villányi, Kármán és Ullmann, Haász és Málnai építészek között. „A bank igazgatósága a kivittel és a művezetéssel Hajós és Villányi építészeket bízta meg.”

Irod.: MÉ (1909) 4. sz. 32; A Ház (1909) 152

Bp. VII. Murányi u. 2.

4 em. bérház

Hrsz.: 32.942

Építető: Schiffer Jónás

Terv: Haász és Málnai

Irod.: ÉI (1909) 7. sz. 62; VL (1909) 2. sz. 10

Bp. XI. Budafoki út 51. (Lágymányosi út sarok)

Két 4 em. bérház

Hrsz.: 13.324

Építető: Wagner Ferenc és fiai

Terv: Haász és Málnai

Ép. eng.: 17.633

Megépült: 1910

Irod.: VL (1909) 3. sz. 10; A Ház (1911) 86; MÉ (1913) 10. sz. 17; Relle: Málnai. 30

A Magyar Mérnök és Építész Egylet Nagypályázata

Könyvtár tervezése

Az egyleti nagy aranyérmet és az 1200 koronás utazási ösztöndíjat Málnai Béla nyerte

Irod.: Művészet (1909) 136; A Ház (1909) 105; MMÉE évkönyve XIV. 1914, 64

Bp. XI. Budafoki út 41/b.

5 em. bérház

Hrsz.: 13.476/3

Építető: Építő és Telekértékesítő R. T.

Terv: Haász és Málnai

Ép. eng.: 41.688

Irod.: VL (1909) 6. sz. 2

Bp. XII. Virányos út 21.

Emeletes villa

Hrsz.: 8.689

Építető: Szedő Gáspár

Terv: Haász és Málnai

Ép. eng.: 76.959

Megépült: 1910

Irod.: VL (1909) 9. sz. 15; A Ház (1911) 78, 82–83; MÉ (1913) 10. sz. 11

Bp. VIII. Hungária krt. 32–34.

Kislakásos bérházak; 3 em. (76 lakás)

Hrsz.: 32.428/8, 32.397/11

Építető: Bp. Székesfőváros

Terv: Haász és Málnai

Megépült: 1910

Irod.: MÉ (1909) 7. sz. 18–19; VL (1909) 10. sz. 6; A Ház (1911) 411; Relle: Málnai. 19–23

1910: Bp. XIII. Visegrádi u. 23.

4 em. + műterem, bérház

Hrsz.: 25.230

Építető: Förster Aladár

Terv: Haász és Málnai

Ép. eng.: 42.303

Irod.: MÉ (1913) 10. sz. 20

Bp. VI. Eötvös u. 29.

4 em. bérház

Hrsz.: 28.802

Építető: Özv. Rósenfeld Miksáné

Terv: Haász és Málnai

Ép. eng.: 37.545

Kivitel: 1911

Előkertben kút; kétfelől női akt medaillon, faunfej vízköpők; fent urna (karszti márvány).
Körmendi Frim Jenő műve

Irod.: VL (1910) 4. sz. 27; Relle: Málnai. 17; Csányi–Medvey: Vezető Budapest szobrai megtekintéséhez. Bp. 1939, 62

Bp. XIII. Sallai Imre u. 3. (volt Táttra u.)

4 em. + manzárd, bérház

Hrsz.: 25.104

Építető: Bäck Adolf

Terv: Haász és Málnai

Ép. eng.: 125.255

Módosított homlokzatterv: 1912

Bp. XIII. Kresz Géza u. 24. (volt Ügynök u.)
4 em. bérház
Hrsz.: 25.226
Építető: Sugár Lajos és Andrányi Zsigmond
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 20.588, 44.592/1910

Irod.: VL (1910) 3. sz. 16; MÉ (1913) 10. sz. 13; Relle: Málnai: 31

1911: Bp. VI. Vörösmarty u. 50.

2 em. papírnemű-gyár
Hrsz.: 28.742
Építető: Vasadi Gyula és Tsa
Terv: Haász és Málnai
Az eredeti tervek elvesztek

Irod.: A Ház (1911) 79

Politzer Bernát és családja síremléke

Terv: Haász és Málnai

Irod.: A Ház (1911) 4. sz. 426

Bp. XIII. Sallai Imre u. 4. (volt Tátra u.)

4 em. bérház
Hrsz.: 25.107
Építető: Málnai Béla
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 125.256
Megváltozott terv: 1912
Földszinten több átalakítás: 1937

Irod.: VL (1911) 1. sz. 11; MÉ (1913) 10. sz. 12; Művészet (1915) 213

Bp. VIII. Népszínház u. 35.

4 em. bérház
Hrsz.: 5.903, új: 35.065
Építető: Ruchbinder Márk
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 121.576
2 db homlokzatterv, csak Bihari Rezső építőmester aláírásával

Irod.: VL (1911) 1. sz. 18; MÉ (1913) 10. sz. 16; Jánsszky B.: A magyar formatörekvések . . .

Bp. 1929, 56

Bp. XI. Bartók Béla út 50. (volt Fehérvári út 48.)

5 em. bérház
Hrsz.: 13.463
Építető: Kalmár Sándor
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 47.916
Megépült: 1914

Irod.: VL (1911) 5. sz. 24; VL (1914) 3. sz. 25

Bp. VI. Székely Mihály u. (volt Kazár, ill. Petőfi u.)
3 em. bérház
Hrsz.: 29.293
Építető: Wagner József
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 94.670
Eredeti terv nincs

Irod.: VL (1911) 10. sz. 4; MÉ (1913) 10. sz. 14; Relle: Málnai. 25

1912: Bp. V. Münnich Ferenc u. 6. (volt Nádor u.)

Egykori Magyar—Cseh Iparbank
Tervpályázati döntés: 1912. jan. 8.
I. díj: Haász Gyula és Málnai Béla
Hrsz.: 24.517
Ép. eng.: 71.396

Irod.: MÉ (1911) 12. sz. 1—24; VL (1912) 6. sz. 5; Művészet (1915) 209; Új Szív (1930) 34;
Relle: Málnai. 3, 26—28; Borsos—Sódor—Zádor: Budapest építéstörténete. Bp. 1959; Zaka-
riás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961, 115

Bp. IX. Mester u. 18.
5 em. bérház
Hrsz.: 9.136, új: 37.577
Építető: Deutsch Vilmos
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 134.756

Irod.: VL (1912) 1. sz. 24

A budai új izraelita templom tervpályázatán részt vett: Haász és Málnai is

Irod.: VL (1912) 2. sz. 7

Zugligeti családiház
Terv: Málnai

Irod.: Relle: Málnai

Bp. V. Irányi u. 5.
5 em. bérház
Hrsz.: 23.875
Építető: Dr. Freund Sándor és József
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 46.562/912, 144.410/912, 18.785/913, 28.457/913

Irod.: Művészet (1914) 199

Bp. XIII. Dévai u. 21.
Müller testvérek földszintes gyárépülete
Hrsz.: 2.920, új: 28.189
Építető: Müller testvérek
Terv: Haász és Málnai
Ép. eng.: 43.047

Málnaitól még egy, 1922-ből származó földszinti lakásterv

Irod.: VL (1912) 8. sz. 28

- 1913: *A Magyar Kereskedelmi Csarnok tervpályázata*
Bp. V. Szabadság tér
Hrsz.: 849
Egyesületi székház, bér-, üzlet- és irodaház
Díjazott tervek: Haász és Málnai, Pollák Manó
Irod.: MÉ (1913) 5. sz.; Művészet (1914) 193; Relle: Málnai 12. old. (1911-re datálja)
- Bp. VI. Lenin krt. 39. (volt Teréz krt.)
Bérház szállodává alakítása, intérierképzés
Britannia (ma: Béke) Szálló
Terv: Haász és Málnai
Tervek: 1912
Módosítás: 1913
- Irod.: MÉ (1913) 10. sz. 19
- A Fiumei Állami Főgimnázium tervpályázata*
IV. díj: Haász és Málnai
Irod.: MÉ (1913) 8. sz.
- 1914: *Az Abonyi Takarékpénztár R. T. székháza*
Terv: Haász és Málnai
Irod.: VL (1914) 4. sz. 8
- 1916: *Erzsébet királyné szobor-émlékmű pályázat*
III. díj: Málnai Béla (építészeti rész; szobrásztársa: Gádoros Aladár)
Irod.: VL (1916) 6. sz. 14; Károlyi Gyula gr. miniszterelnök jelentése az Erzsébet Emlék Országos Bizottsághoz az Erzsébet Emlékmű tárgyában. Bp. 1932, 12
- Isten kardja, Hősök emléke*
80 vázlatrajz. A Magyar Építőművészek Szövetségének kiadványa. Bp. 1916. Jánszky Béla, Hikisch Rezső, Jónás Zsigmond, Málnai Béla, Scheiber Miklós, Sebestyén Artúr, Vágó László és József terveivel
Irod.: VL (1916) 2. sz. 9
- 1922: *Bp. II. Szilfa u. 5. (régén: 3.)*
Nyaraló
Hrsz.: 5.693, új: 11.920/3
Építtető: Málnai Béla
Terv: Málnai Béla
Ép. eng.: 144.578
Irod.: VL (1922) 11. sz. 1
- 1923: *Bp. XIII. Reitter Ferenc u. 54.*
Emeletes szövőgyár
Hrsz.: 27.184
Építtető: Concordia Bérház R. T.
Terv: Málnai Béla
Ép. eng.: 43.037
Irod.: VL (1923) 4. sz. 18

Bp. V. *Beloianisz u. 11.* (volt Zoltán u.)

Emeletráépítés

Hrsz.: 24.691

Építtető: Concordia Bérház R. T.

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 36.113

Irod.: VL (1923) 3. sz. 21

1924: Bp. II. *Hidegkúti út 7.*

Két családi ház

Hrsz.: 11.421

Építtető: Földes Ede

Terv: Málnai Béla

Irod.: VL (1924) 4. sz. 17

Bp. XII. *Napos u. 8.*

Villa

Hrsz.: 10.743

Építtető: Bedő István

Terv: Málnai Béla

Irod.: VL (1924) 8. sz. 6

Bp. XII. *Virányos út 11.*

Villa

Hrsz.: 10.743

Építtető: Czukor József

Terv: Málnai Béla

Irod.: VL (1924) 8. sz. 27

Bp. II. *Garas u. 12.*

Villa

Hrsz.: 12.093

Terv: Málnai Béla

Irod.: Relle: Málnai. 6—9

1927: Bp. V. *Kossuth Lajos tér 15.*

5 em. bérház

Hrsz.: 24.915

Építtető: MÁK R. T. Nyugdíjintézete

Terv: Málnai Béla

Beck Ö. Fülöp két dekoratív szobrot mintáz a házra: Beck Ö. Fülöp emlékezései. Bp. 1957, 351

1938: Földszinti átalakítási tervek Málnaitól

1939: Elysée Kávéház intérierje

Irod.: Wasmuth's Monatshefte (1930) 400; Relle: Málnai. 4; Tér és Forma (1939) 71—75

Bp. XII. *Szarvas Gábor út 18.*

Villa

Hrsz.: 10.693

Építtető: Sebő Bertalan és özv. Lázár Jakabné

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 73.407
Készen áll: 1928

Irod.: VL (1927) 6. sz. 15; Relle: Málnai. 5, 35—37

1928: Bp. XII. Csaba u. 9. (Városmajor u. sarok)

3 em. bérház

Hrsz.: 6.890

Építető: Vida Jenő és neje

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 101.572, 156.392

Irod.: Relle: Málnai. 33

1929: Bp. II. Retek u. 79.

Terv: Málnai Béla

Tervei elvesztek

Bp. V. Nagy Ignác u. 16. (volt Koháry u.)

5 em. + manzárd, bérház

Hrsz.: 25.002/7

Építető: Scheiner Antal, Ernő, Béla

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 32.448, 104.468

2 db homlokzatterv

Bp. V. Szemere u. 19.

5 em. bérház

Hrsz.: 25.002/2

Építető: Szöllősy Zsigmond és neje

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 188.183

1946: helyreállítva Málnai László tervei szerint

Irod.: ÉI — ÉM (1929) 15

1930: Bp. Szabadság tér D-i oldala kialakítására hirdetett tervpályázat

Megvétel: Málnai Béla terve is

Irod.: ÉI — ÉM (1930) 108; MÉ (1930) 7—8. sz. 18—24; MMÉEK (1931) 2; Siklóssy László:

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa története. Hogyan épült Budapest? Bp. 1931, 278

Bp. VII. Tanács krt. 3/c. (volt Károly király út)

5 em. bérház

Hrsz.: 34.225

Építető: Magyar Konfekcióművek R. T.

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 67.714

Tervek kelte: 1926—1929

Irod.: Az Est hármaskönyve. Bp. 1930

Lakóházak Pesterzsébeten és Hűvösvölgyben

Terv: Málnai Béla

Irod.: MÉ (1933) 1—3. sz. 27—28

1931: *Bp. II. Guyon Richárd u. 9.* (volt Törökvész dűlő)

Emeletes villa

Hrsz.: 12.293/1

Építető: Dr. Steuer György

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 115.498, 36.133

Irod.: MÉ (1931) 2. sz. 27–31; VL (1931) 1. sz. 21

Bp. II. Rómer Flóris u. 12–14. (volt Zárda u.)

3 em. bérház

Hrsz.: 13.346

Építető: Neuhauser Miksa

Terv: Málnai Béla és Szőke Imre

Ép. eng.: 83.879

Irod.: VL (1931) 4. sz. 15

Bp. II. Orló u. 7. (volt Biai út)

Emeletes villa

Hrsz.: 12.329/5

Építető: Mende László és neje

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 75.269/931, 193.913/931, 121.834/932

Irod.: MÉ (1933) 1–3. sz. 29; Györgyi D.: Új magyar építőművészet. I. Bp. 1935, 116

Budai villaterv

Terv: Málnai Béla

Irod.: Relle: Málnai. 33; MÉ (1933) 1–3. sz. 28

Bp. II. Orló u. 9. (volt Biai út)

Emeletes villa

Hrsz.: 12.329/4

Építető: Nádas Viktor és neje

Terv: Málnai Béla

1932: alaprajzmódosítások és kivitel

Irod.: MÉ (1933) 1–3. sz. 26–27

Bp. II. Szemlőhegy u. 32.

Emeletes villa

Hrsz.: 15.114

Építető: Dr. Országh Sándorné

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 96.224

Irod.: VL (1931) 6. sz. 24

44

1932: *A budapesti Nemzetközi Vásár CITADUR vasbeton kilátója*

Terv: Málnai Béla

Építető: MÁK

Irod.: MÉ (1932) 1–3. sz. 39; Tér és Forma (1932) 160

Bp. XIII. Sallai Imre u. 25. (volt Tátra u.)

5 em. bérház

Hrsz.: 25.261/17

Építető: Háberfeld Miksa

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 132.388

Irod.: VL (1932) 4. sz. 14; Tér és Forma (1933) 4–5. sz.

Bp. II. Törökvész út 43.

Családiház

Hrsz.: 15.441/2

Építető: Réti Zsigmondné

Terv: Málnai Béla

Irod.: VL (1932) 5. sz. 4

1933: Az Erzsébet sugárút megnyitási pályaterve

Terv: Málnai Béla

Irod.: MÉ (1933) 1–3. sz. 2

Bp. I. Attila út 121? (régi: 83.)

4 em. bérház

Hrsz.: 6.787/2

Építető: Bauer Soma

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 58.175, 60.979

Elkészült: 1934

Irod.: VL (1933) 9. sz. 28; Györgyi D.: Új magyar építőművészet. I. Bp. 1935, 115

Bp. II. Eszter u. 17.

Kisebb toldalék és emeletráépítés

Hrsz.: 12.921/1

Építető: Székely Miklós

Terv: Málnai Béla

Irod.: VL (1933) 11. sz. 30

Bp. II. Szemlőhegy u. 10.

Átalakítás, bontás, emeletes lakóház

Hrsz.: 12.928

Építető: Atlasz Mezőgazd. és Ipari R. T.

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 49.093

Irod.: VL (1933) 4. sz. 27

Bp. II. Csejtei u. 7–11.

Emeletes villák

Hrsz.: 15.176/4

Építető: Budai Cementgyár R. T.

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 53.276

Elkészült: 1934

Irod.: VL (1933) 7. sz. 6

- 1934: *A Scheiner család síremléke a Rákoskeresztúri temetőben*
Terv: Málnai Béla
Kivitel: Seenger
Irod.: *Képzőművészet* (1934) 159; Rosner Ármin: *Modern síremlékek*. Bp. é. n. 193
- 1935: *Bp. II. Borbolya u. 6.*
Emeletes lakóház
Hrsz.: 13.004/3
Építtető: Dr. Török Imre és neje
Terv: Málnai Béla
A tervek elvesztek
Irod.: *VL* (1935) 5. sz. 22
- Bp. XIII. Pozsonyi út 44–46.*
6 em. bérház
Hrsz.: 25.337/7
Építtető: MÁK R. T. Nyugdíjintézete
Terv: Málnai Béla
Ép. eng.: 314.745, 316.244
Irod.: *Színházi Élet* (1937) 52. sz.; Györgyi D.: *Új magyar építőművészet*. II. Bp. 1938, 96–97;
Csányi—Medvey: *Vezető Budapest szobrai megtekintéséhez*. Bp. 1939, 58
- Bp. XIII. Pozsonyi út 41. és Szt. István tér 14.*
7 em. bérház
Hrsz.: 25.260/49
Építtető: Prágai Ármin és neje
Terv: Málnai Béla
Ép. eng.: 317.409
Irod.: *VL* (1935) 3. sz. 27
- 1936: *Bp. I. Ostrom u. 8.*
5 em. bérház
Hrsz.: 13.988/4
Építtető: Máté Jenő és neje
Terv: Málnai Béla
Ép. eng.: 320.761, 324.288, 304.569
Kivitel: 1937
Irod.: *VL* (1936) 11. sz. 19
- 1937: *Bp. VII. Nyár u. 34.*
4 em. bérház
Hrsz.: 34.290
Építtető: Buchbinder Márk
Terv: Málnai Béla
Ép. eng.: 304.305, 316.049
Irod.: *VL* (1937) 4. sz. 8
- Bp. VII. Madách Imre tér (volt Károly király út)*
8 em. bérház
Hrsz.: 34.213/16–17
Építtető: MÁK R. T. Nyugdíjintézete

Terv: Málnai Béla (Wälder Gyula általános koncepciója szerint)

Irod.: Pesti Városháza (1938) 2. sz. 7; Újság (1941) 9. sz. 5

Bp. V. Szemere u. 8.

4 em. bérház

Hrsz.: 24.906

Építető: Országos Ügyvéd Otthon Egyesület

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 305.460, 317.325, 309.872, 315.193

Irod.: VL (1938) 1. sz. 3

1939: Bp. I. Táncsics Mihály u. 22. (volt Werbőczy u.)

„Ház, egy emeletes, öt ablakos. Átalakított homlokzatában középkori falmaradványok, földszinti ablakon neobarokk rácsok. Barokkos belső, 1800 k. Mai homlokzatát 1939-ben Málnai Béla tervezte.”

Irod.: Magyarország Művészeti Emlékei III. Bp. 1961, 52

1940: Bp. II. Kitaibel Pál u. 9.

2 em. bérház

Hrsz.: 13.295/8

Építető: MÁK R. T. Nyugdíjintézete

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 309.956/940, 306.139/941

Bp. II. Bimbó út 6.

2 em. bérház

Hrsz.: 13.295/13

Építető: MÁK R. T. Nyugdíjintézete

Terv: Málnai Béla

Ép. eng.: 309.956/1940, 306.139/941

1958: emeletráépítés

Irod.: VL (1940) 7. sz. 25; Tér és Forma (1941) 162

1941: Bp. II. Pasaréti út

Bérvilla

Irod.: Tér és Forma (1941) 165

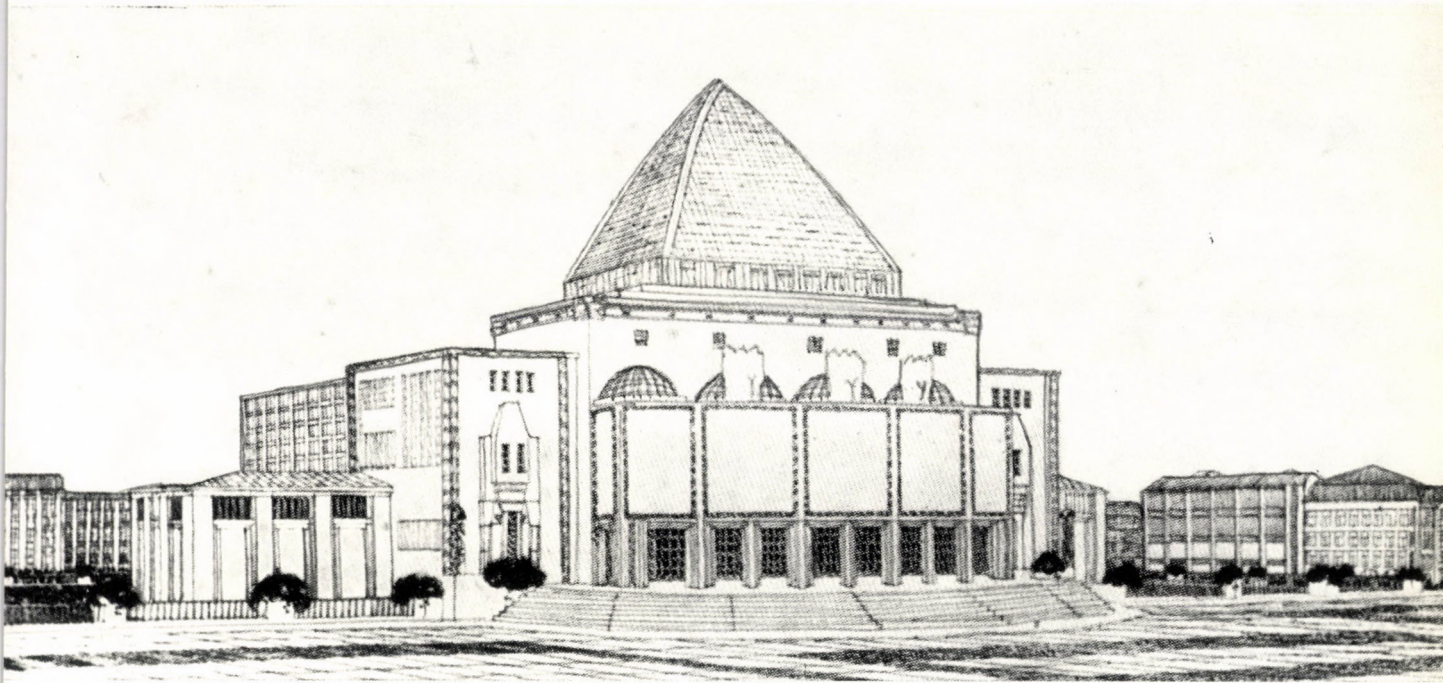
Bp. II. Ürömi u. és Daru u.

Bérház-csoport

Hrsz.: 14.943

Terv: Málnai Béla és Málnai László

Irod.: Tér és Forma (1943) 3. sz. 43—45

1. A Magyar Mérnök és Építész Egylet Nagypályázatára készült könyvtárépület-terv (1909)

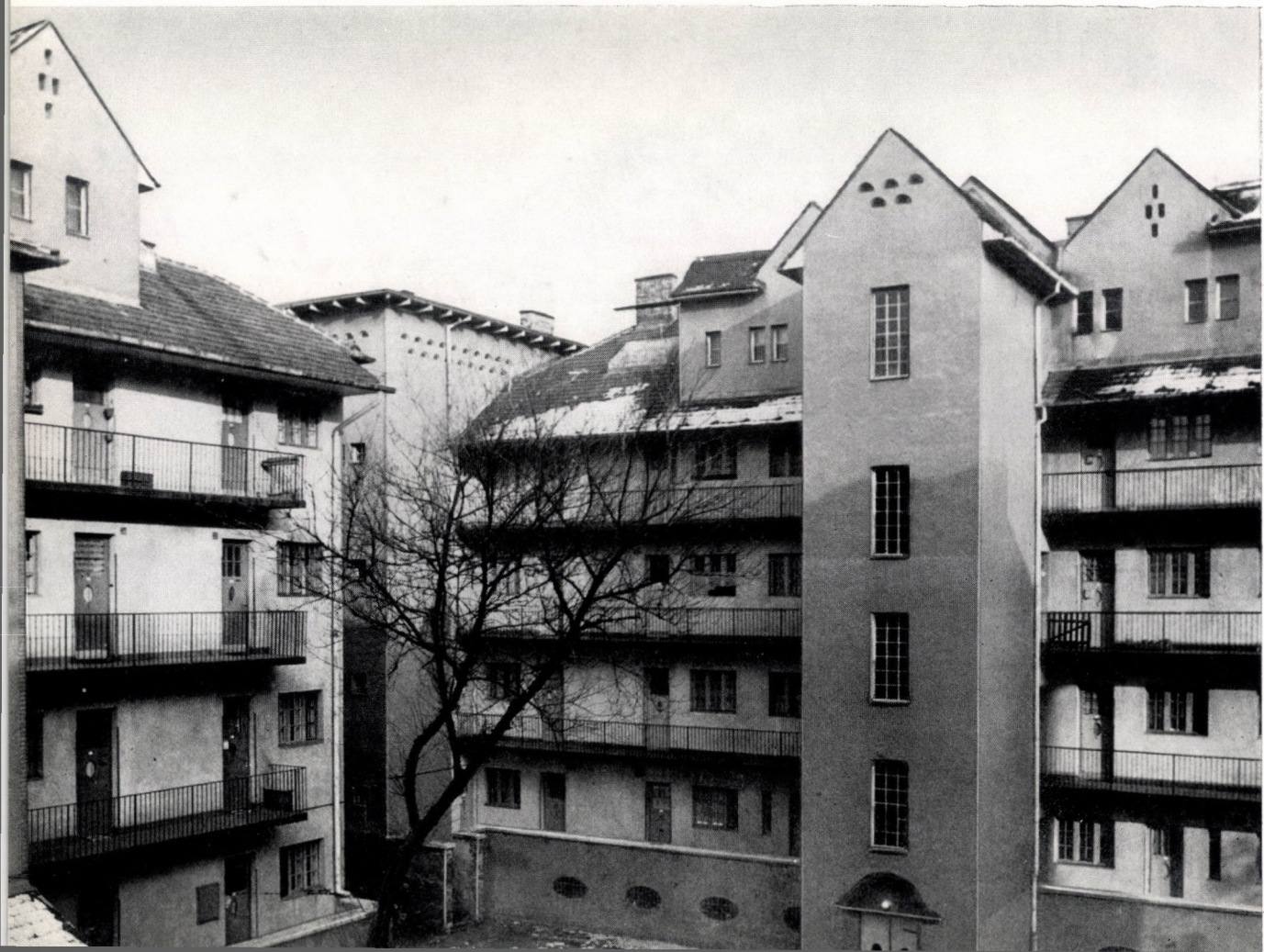
◁ 2. Bérház a Budafoki úton. Budapest (1909). Terv: Haász és Málnai

3. Kislakásos bérház-tömb a Hungária körúton. Budapest (1909). Terv: Haász és Málnai

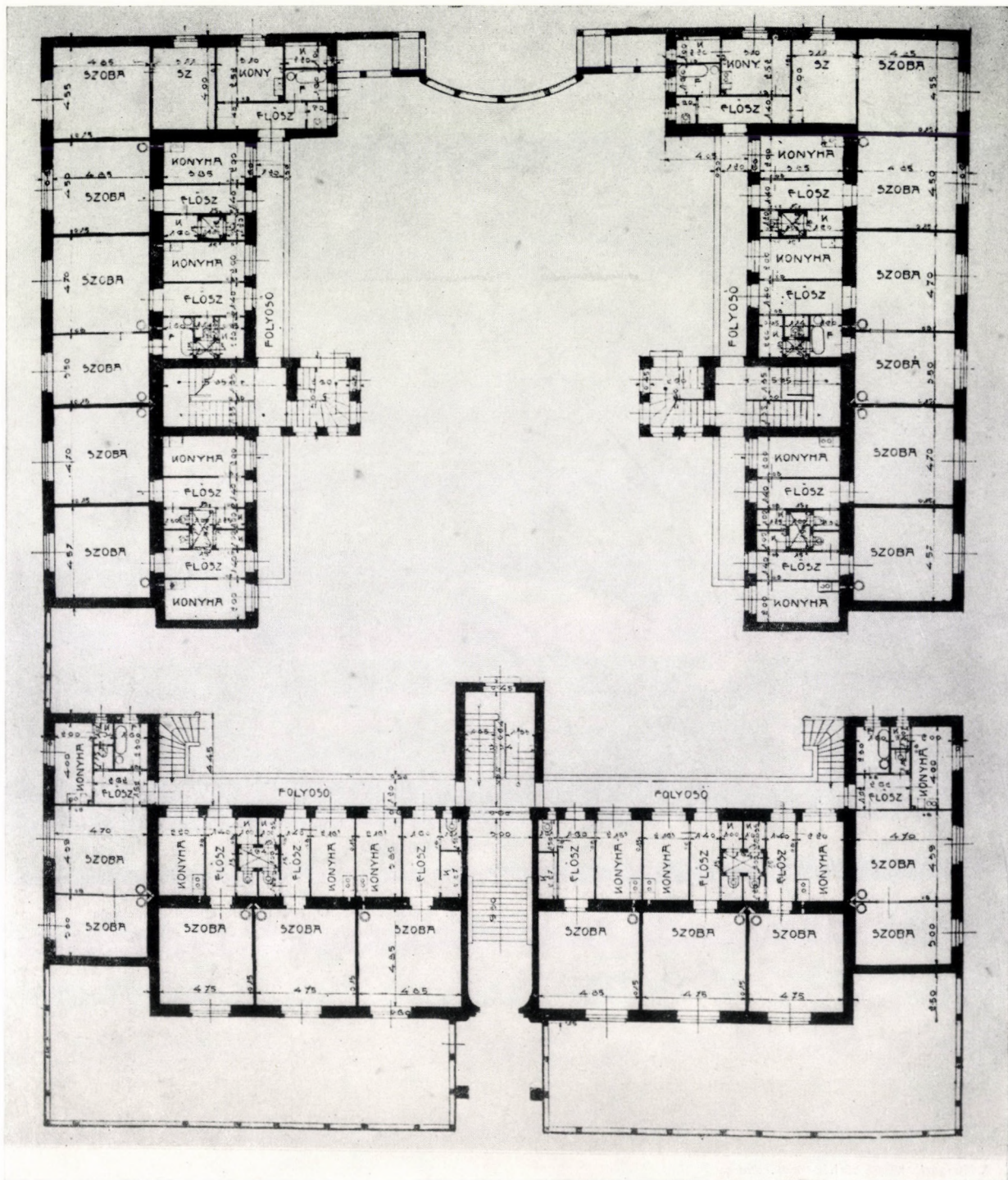
4. Részlet a Hungária körúti bérház-tömb utcai homlokzatáról

6. A Hungária körúti bérház-tömb udvari homlokzata

◁ 5. A Hungária körúti bérház-tömb udvara

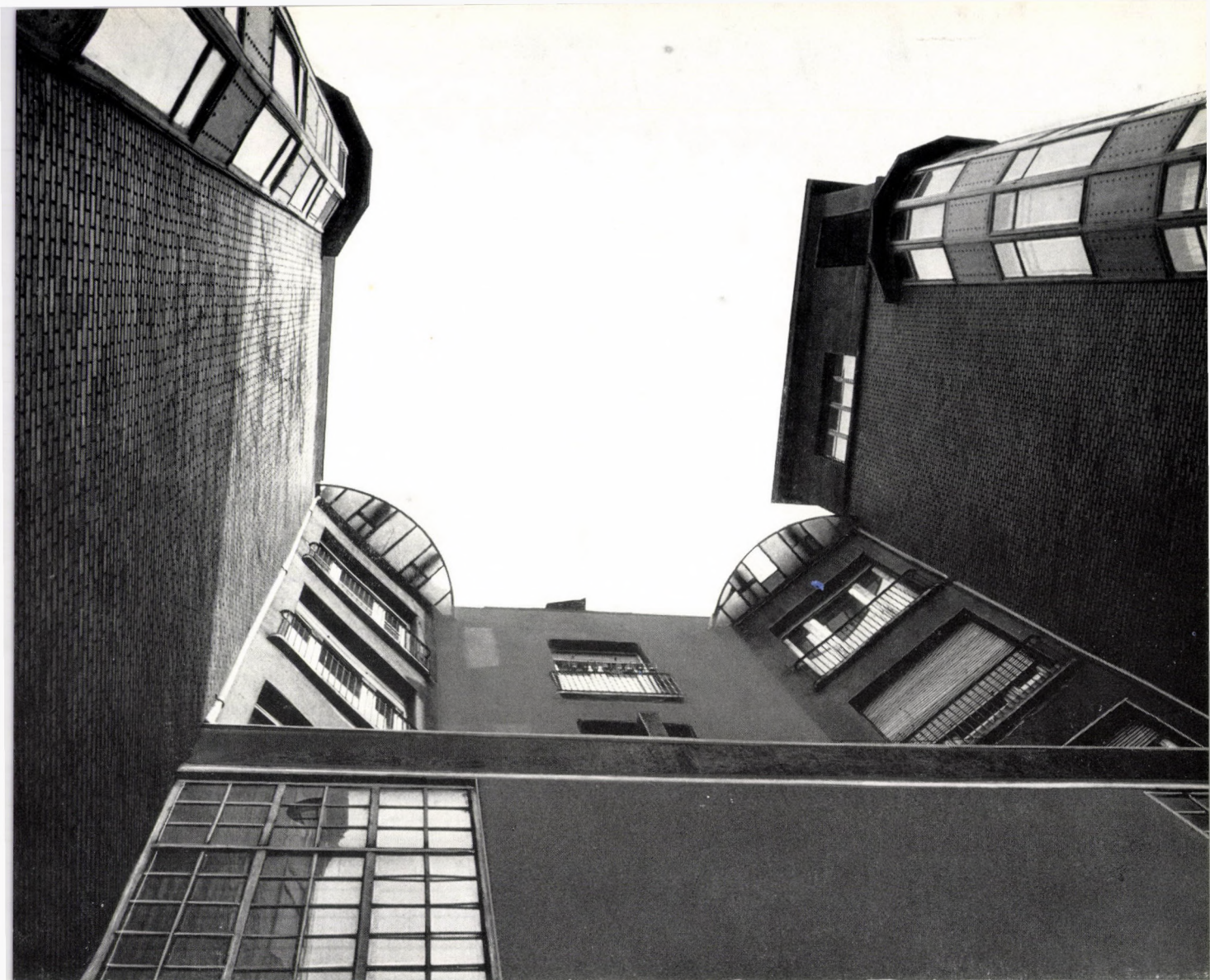

7. A Hungária körüli bérház-tömb földszinti alaprajza

8. Bérház az Eötvös utcában. Budapest (1910). Terv: Haász és Málnai ▷

10. Az Eötvös utcai bérház belső-udvaros homlokzatalakítása

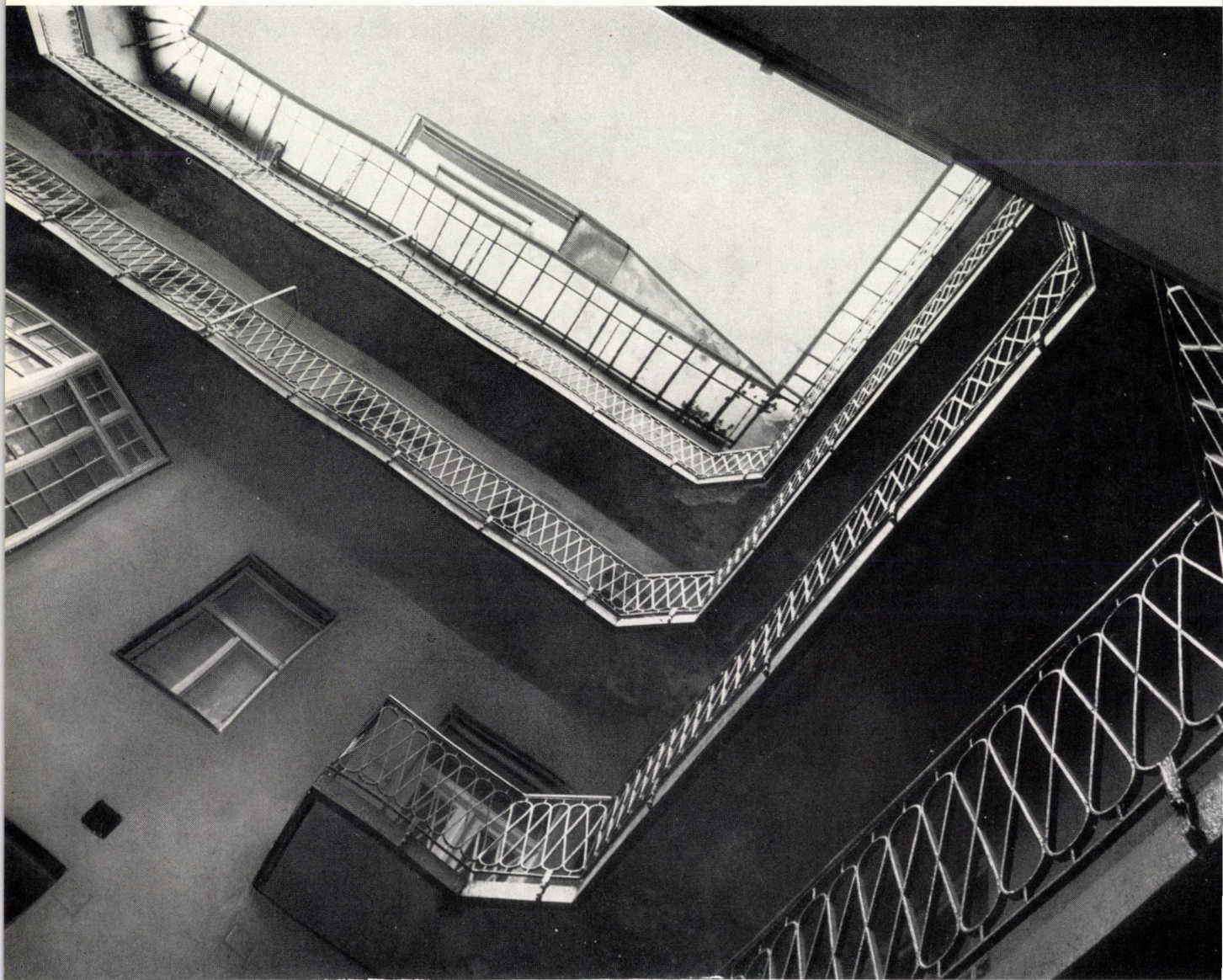
◁ 9. Az Eötvös utcai bérház homlokzatának részlete

◁ 11. Bérház a Visegrádi utcában. Budapest (1910).
Terv: Haász és Málnai

12. Málnai Béla egykori bérháza a Sallai Imre (volt Tátra) utcában.
Budapest (1911). Terv: Haász és Málnai

13. Málnai egykori bérházának udvari részlete

LORAS

JANÉRY
Készletkezelés

CIPÉSZ

15. Az egykori Vasadi Gyula és Tsa papírnemű-gyár mai homlokzata a Vörösmarty utcában. Budapest (1911). Terv: Haász és Málnai

16. Bérház a Bartók Béla (volt Fehérvári) úton. Budapest (1911). Terv: Haász és Málnai ▷

AD BAROMFI

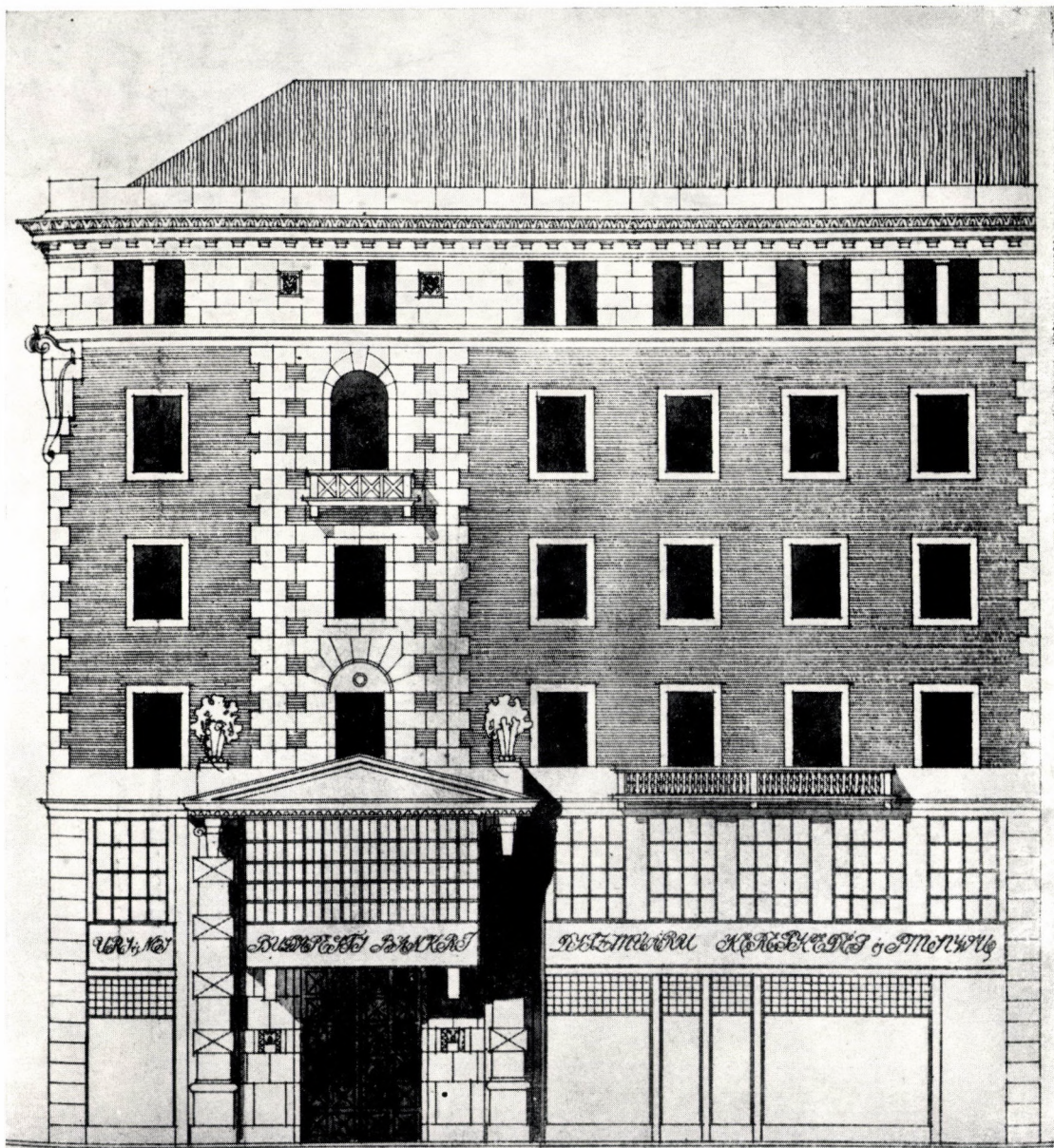
Cserege

Rápművészet
HAZIPAR

SPIEGEL TESTVEREK

FEDRI. F. DORNA AGUNAZA

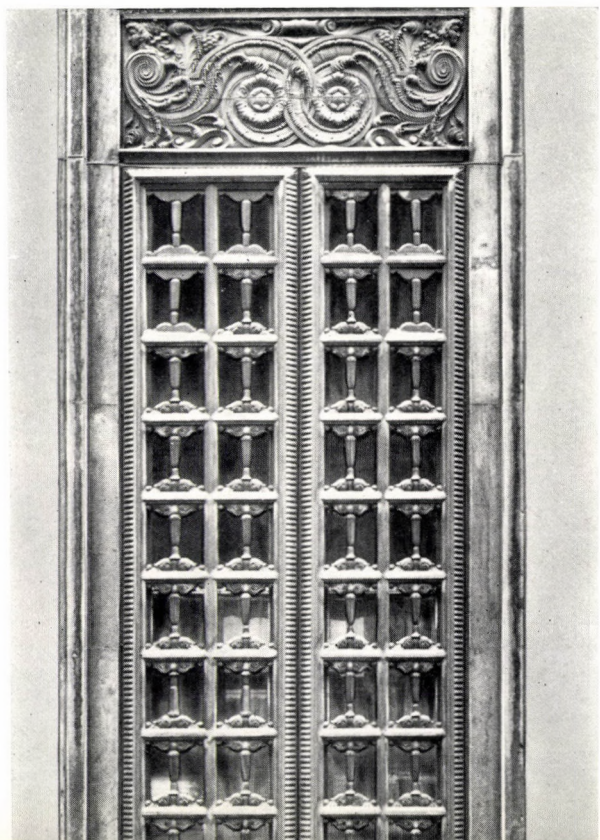
18. A Magyar—Cseh Iparbank épületének homlokzatterve. Első változat (1912)

- △ 17. Bérház a Székely Mihály (volt Kazár) utcában. Budapest (1911).
Terv: Háász és Málnai — Egykorú felvétel

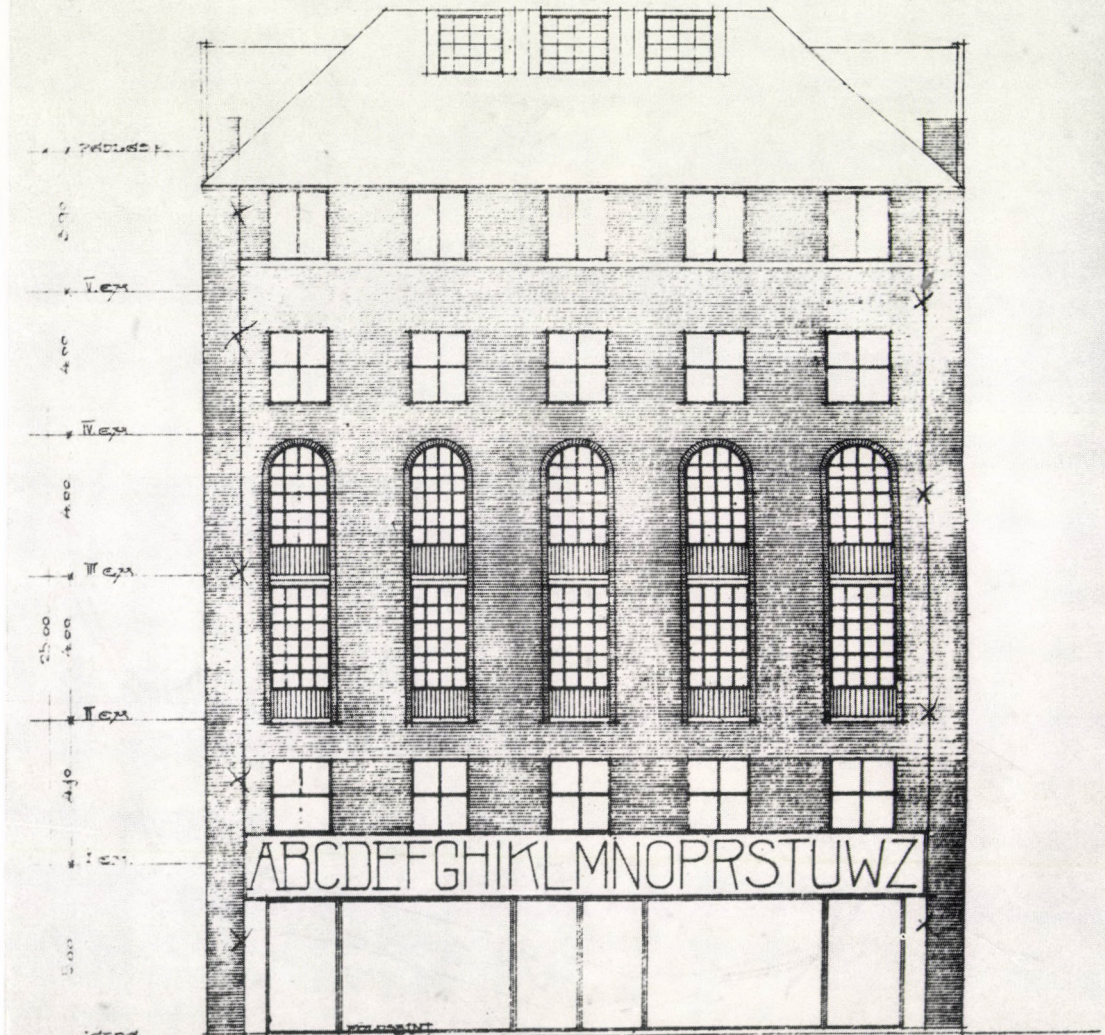

20—21. Az egykori Magyar—Cseh Iparbank
homlokzatának részlete és egyik ajtaja

◁ 19. Az egykori Magyar—Cseh Iparbank épülete a
Münnich Ferenc (volt Nádor) utcában. Budapest
(1912). Terv: Haász és Málnai

MAGYARORSZÁG DEUTSCH DRUCKS UND
 STEINLETER DRUCKS ÉPÍTKEZÉSE
 II. KÖTET D. 12. 03. 3196. 1803
 HOMLOKZAT 1/100.

BBOCH és HOUITSCHER
 ARCHITECTEN UND INGENIEURE
 Budapest VIII. Rindlerstr. 10.

Haász és Málnai
 Budapest, 1912. April 14.

BUDAPEST 1911 DECEMBER 28

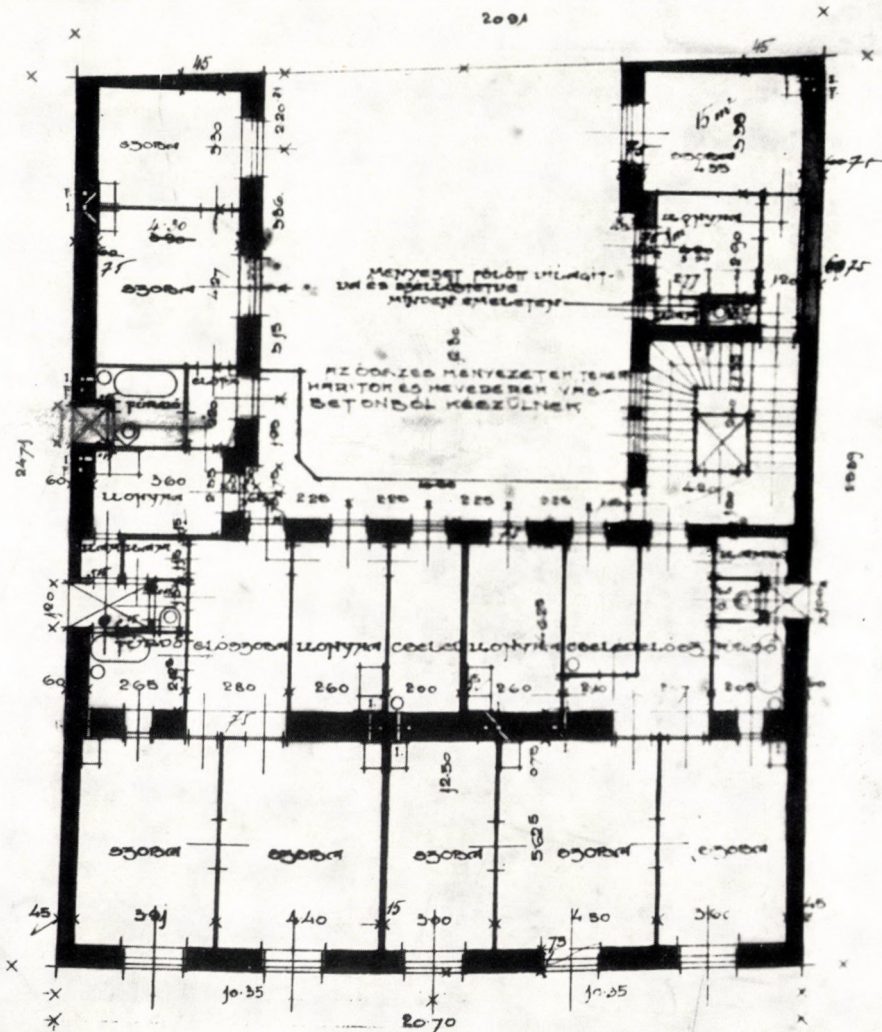
Haász Málnai

H. Györgyos DEUTSCH WILMOOS ÚR
 őt emeletes bérház építészete-
 re MESTER U. 18. sz. 2006. HRS.

I-émeleti alaprajz -

Sz. 1111. m. 1.

BLOCH ES HOBTZGHER
 Építész Iroda
 Budapest, VIII. kerület, Rákóczi út 30.
 Telefon 88 42000

BUDAPEST 1911 DECEMBER 28

Handwritten signature

23. A Mester utcai bérház első emeleti alaprajza

HÚS - HENTESÁRU

Zöldség
gyümölcs

FÜSZER - CSEMIGÉ

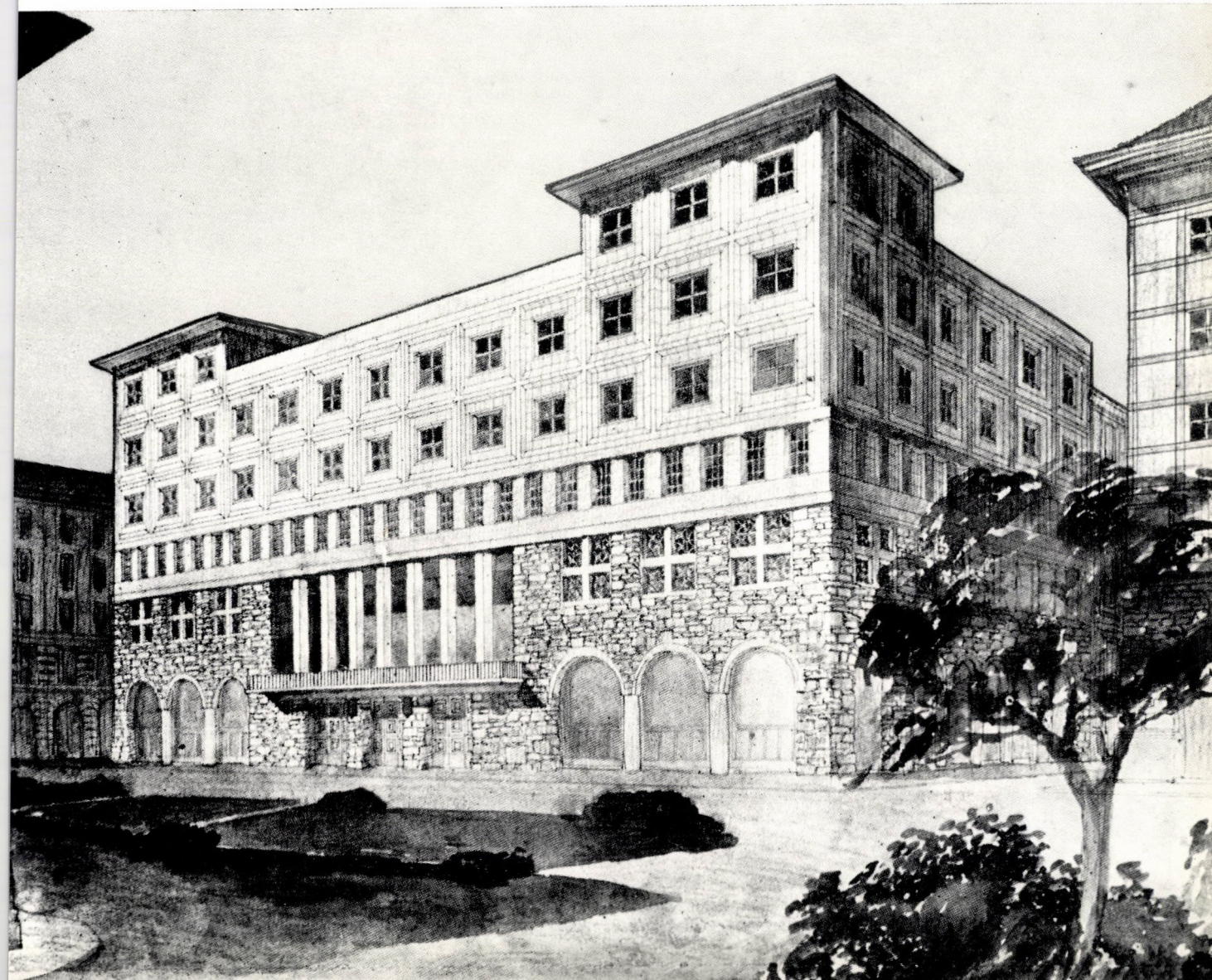
V. KER.
KEMENYSE
UTCA

zöldség
gyümölcs

◁ 24. Bérház az Irányi utcában. Budapest (1912). Terv: Haász és Málnai

25. A Magyar Kereskedelmi Csarnok terve a budapesti Szabadság térre (1913). Haász és Málnai díjazott terve

26. Az egykori MÁK Nyugdíjintézet bérháza a Kossuth Lajos téren.
Budapest (1927)

27. Villa a Szarvas Gábor úton. ▷
Budapest (1927)

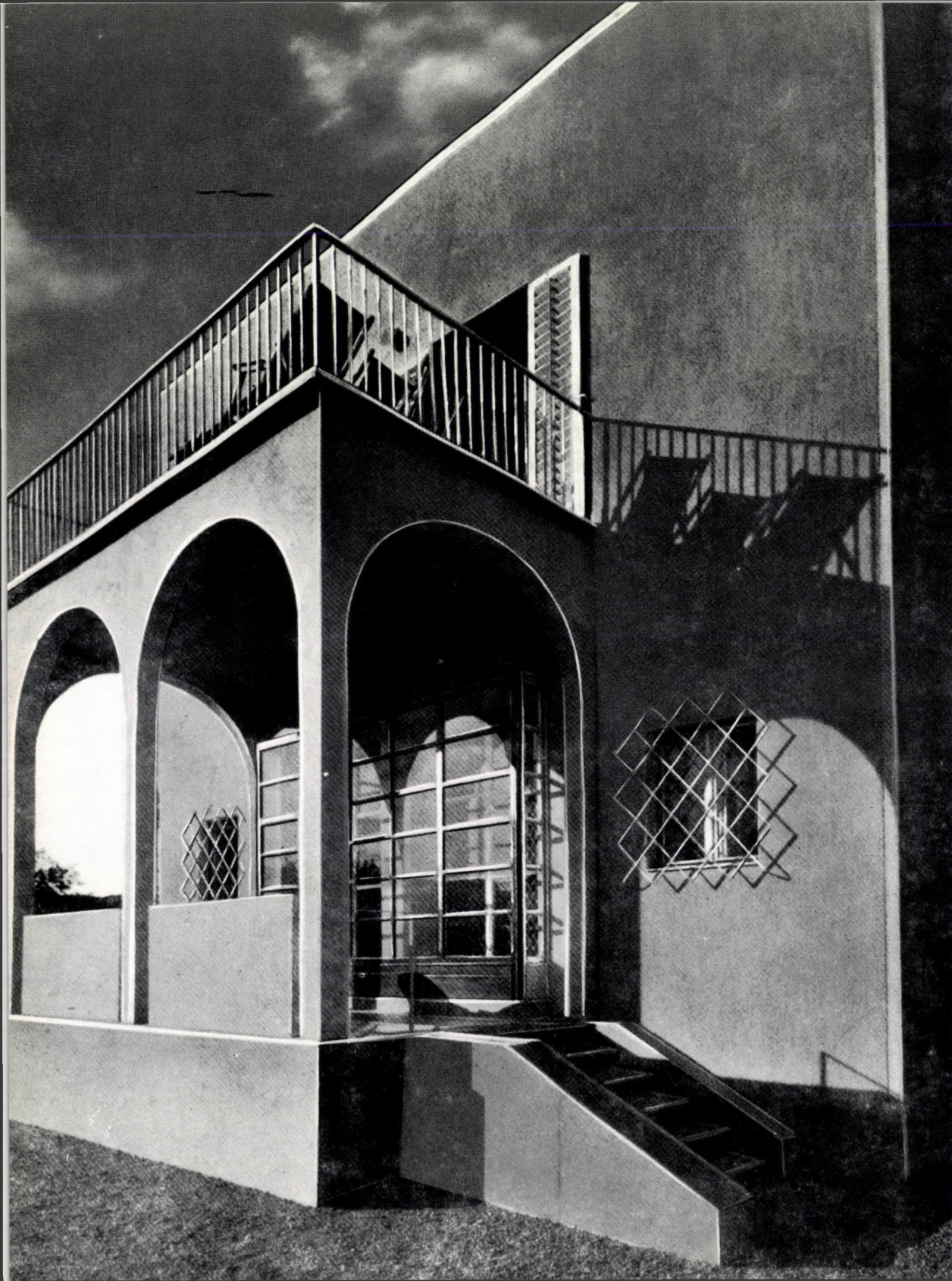

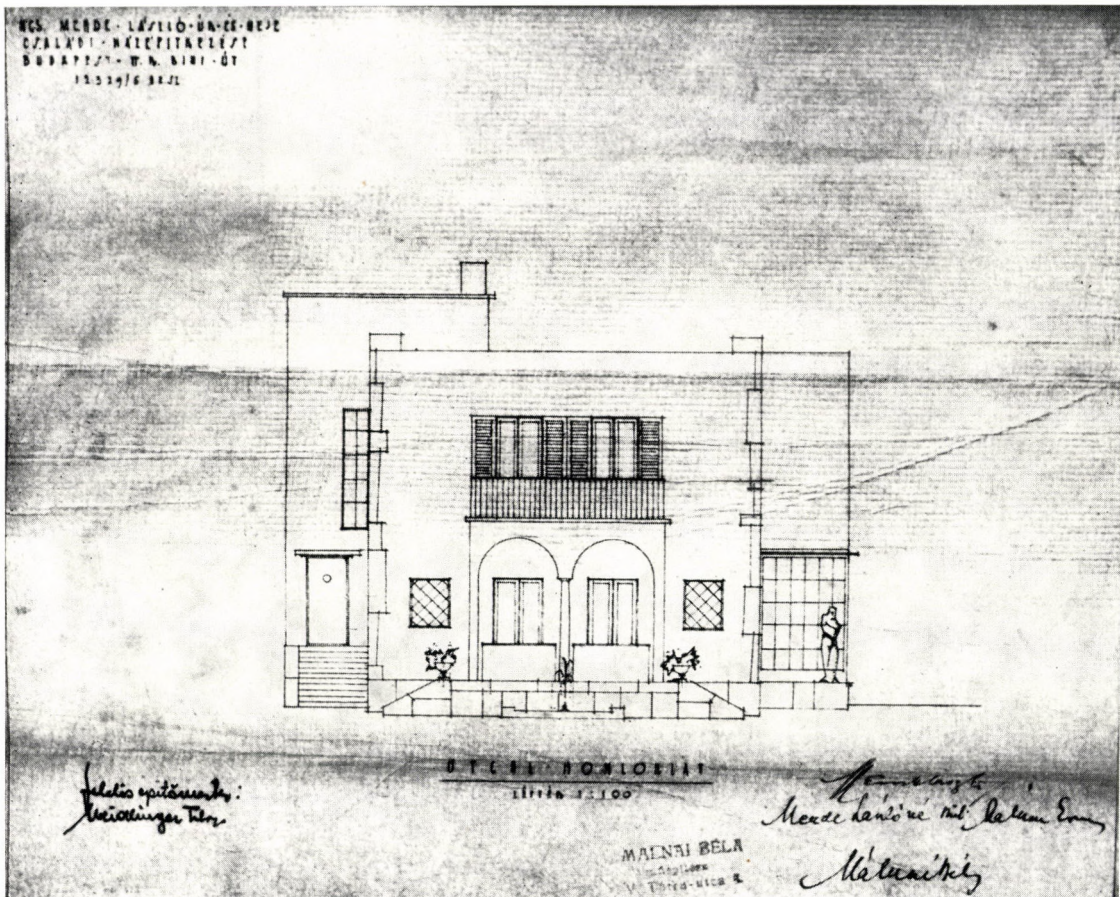

28. A Szarvas Gábor úti villa kerti homlokzata

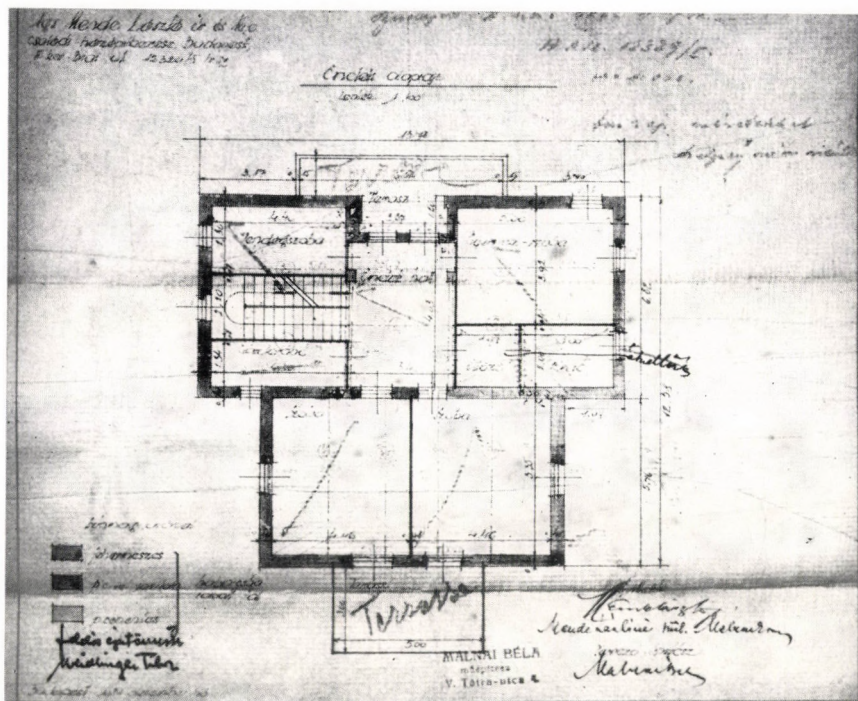
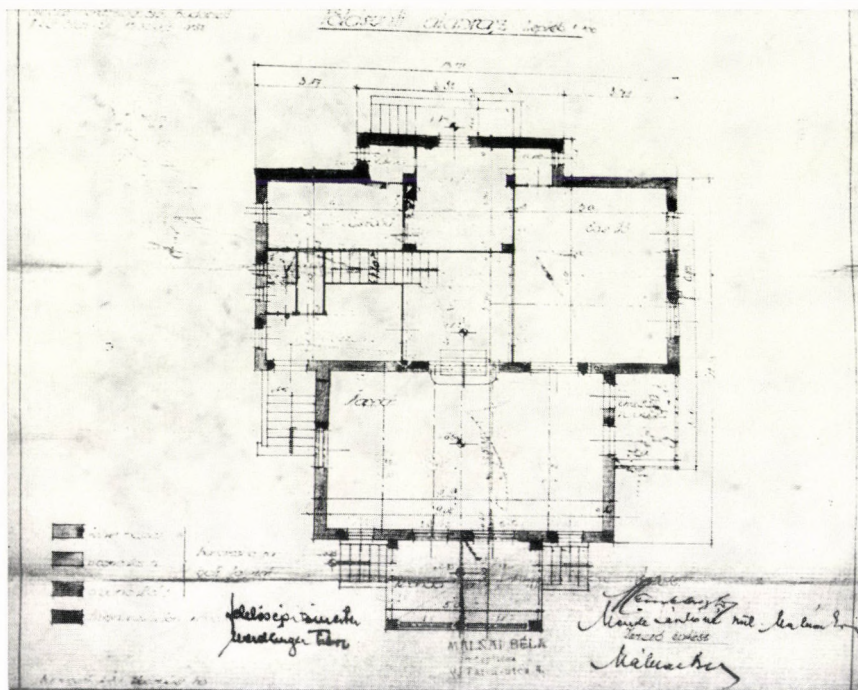
29. Villa a Guyon Richárd utcában (volt Törökvész dűlő). Budapest (1931) ▷

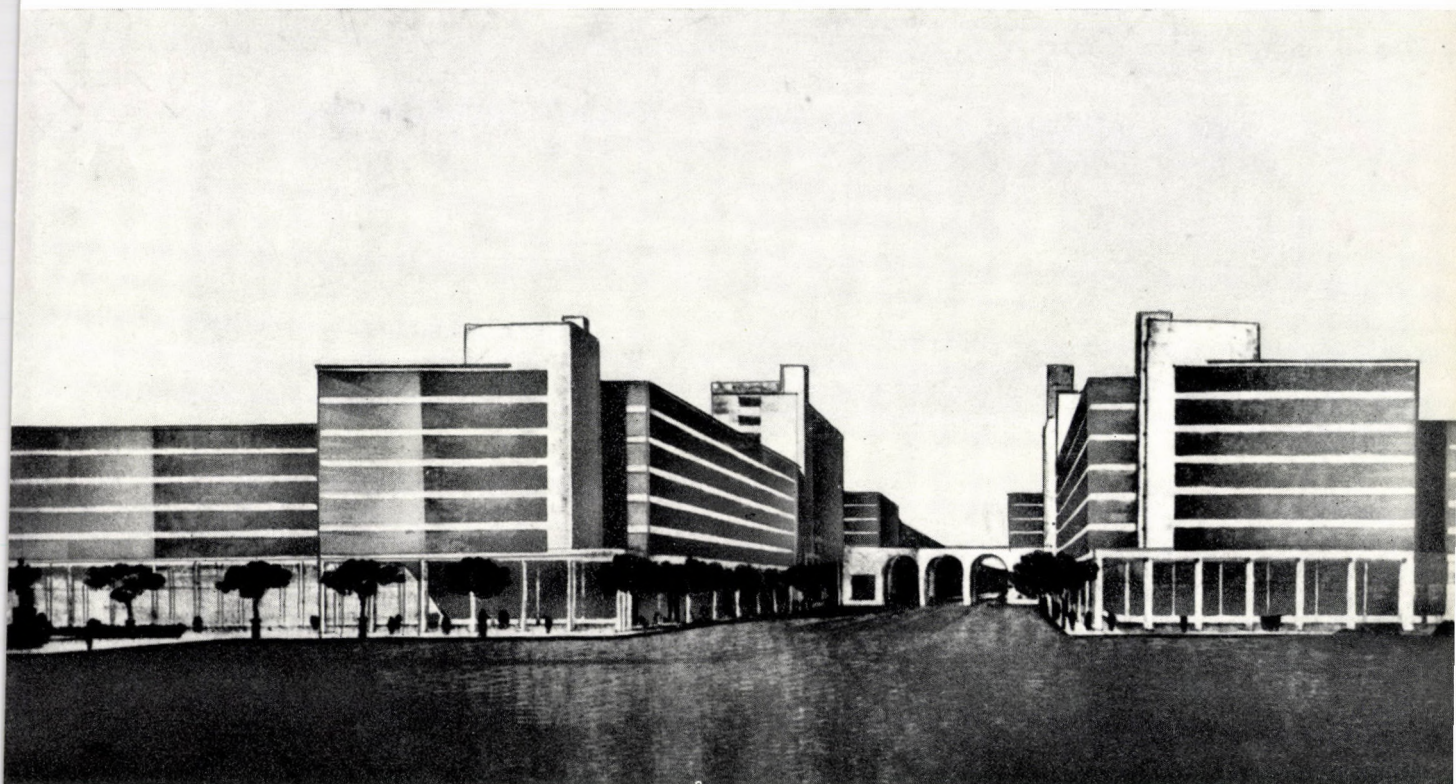

31. Az Orlov utcai villa homlokzatterve

36. Az Erzsébet sugárút megnyitási pályaterve (1933)

szépség
szépség
szépség

szépség
szépség
szépség

szépség
szépség
szépség

- ◁ 39. Villa a Csejtej utcában. Budapest (1933)
- ◁ 40. A Csejtej utcai villa kerti homlokzata

41. Bérház a Pozsonyi út 44–46. sz. alatt. Budapest (1935)

42. A Pozsonyi úti bérház egykorú felvételen

43. A Pozsonyi úti bérház lépcsőházának részlete

44. A Pozsonyi úti bérház udvari homlokzatának részlete ▷

45. Az egykori Országos Ügyvéd Otthon Egyesület bérháza a Szemere utcában. Budapest (1937)

46. Az egykori Országos Ügyvéd Otthon Egyesület bérháza a Szemere utcában ▷

48. Bérház a Kitaibel Pál utcában. Budapest (1940) — Egykorú felvétel

◁ 47. Bérház a Bimbó úton. Budapest (1940)

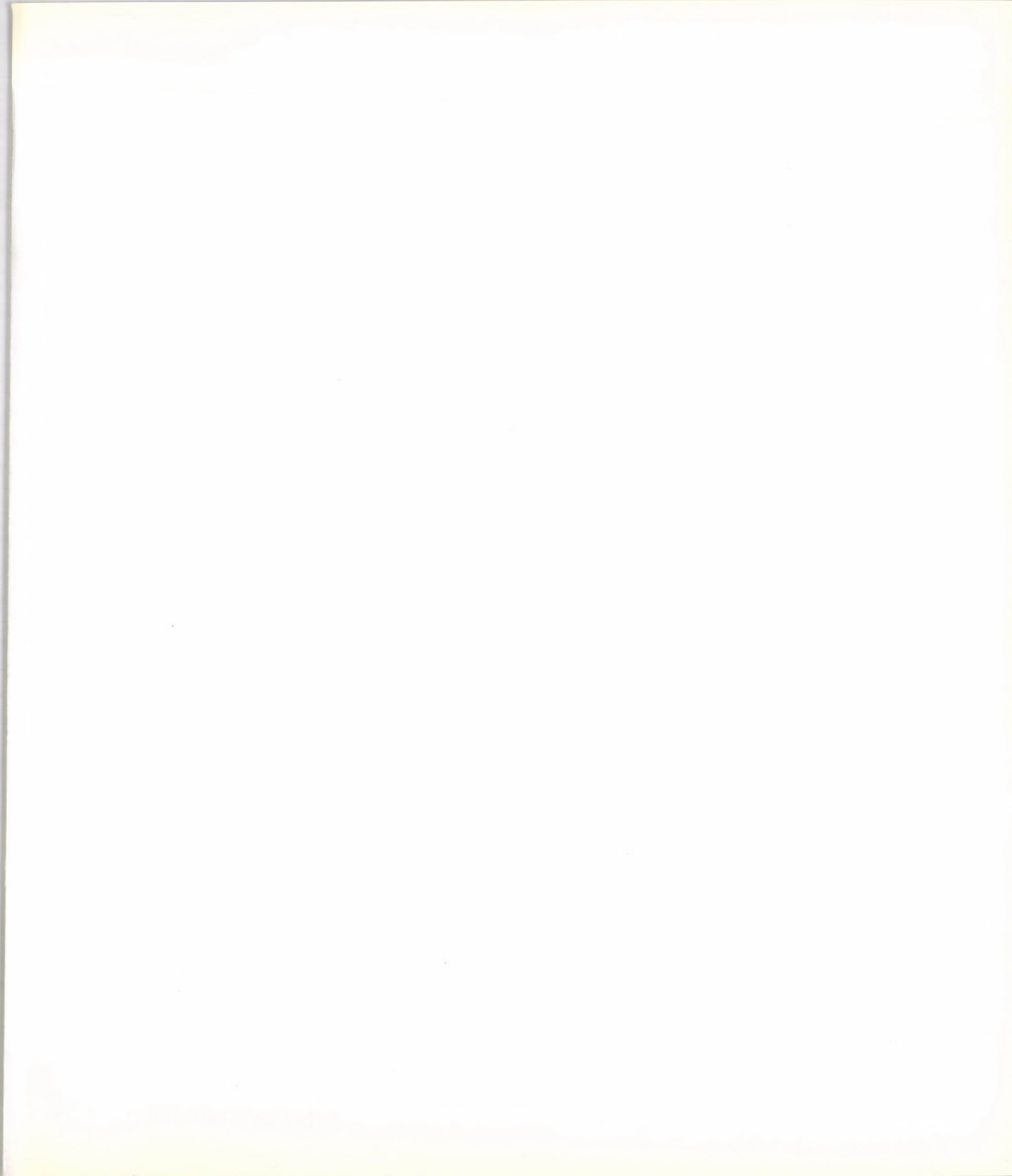

49. Az Örömi és Daru utcai bérház-csoport. Budapest (1941). Fiával, Málnai Lászlóval közös tervek alapján

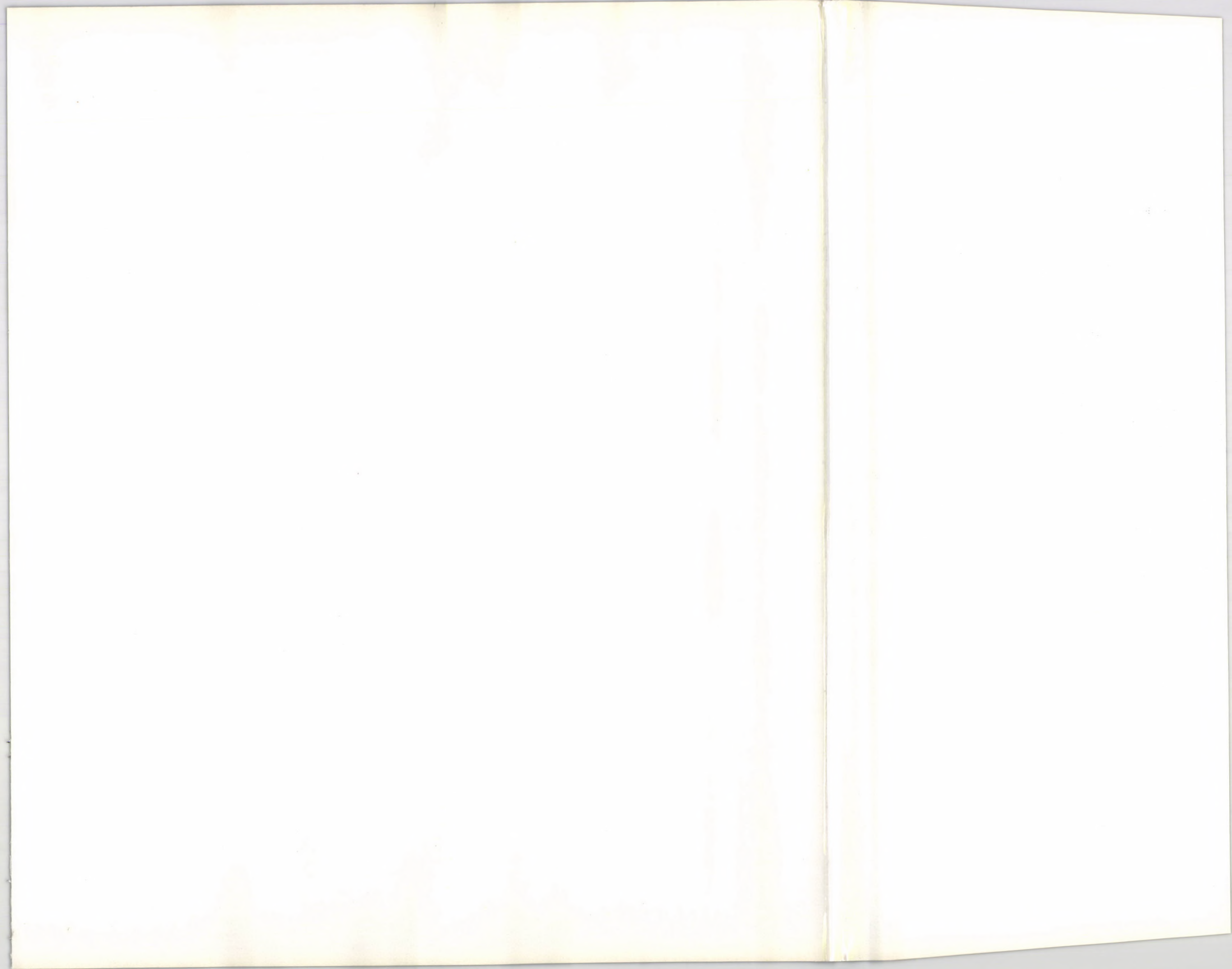

51. Az Örömi és Daru utcai bérház-csoport egy részlete

Ára: 43,—Ft

AZ ARCHITEKTÚRA SOROZATBAN
JELENT MEG:

MAJOR MÁTÉ

Pier Luigi Nervi

DERCSÉNYI BALÁZS

Árkay Aladár

KUBINSZKY MIHÁLY

Adolf Loos

BEKE LÁSZLÓ—VARGA ZSUZSA

Kozma Lajos

LUCIEN HERVÉ

Építészet és fénykép

NAGY ELEMÉR

Le Corbusier

MAJOR MÁTÉ

Breuer Marcel

MÁTÉ PÁL

Richard Neutra

PÁL BALÁZS

Kós Károly

GÁBOR ESZTER

**A CIAM magyar csoportja
(1928—1938)**

PREISICH GÁBOR

Walter Gropius

MAJOR MÁTÉ

Goldfinger Ernő

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST